

In additiones

o Quid igitur. Hic incipit q̄ta ps principalis in q̄ ponit suā exaltationem q̄ nō ad asp̄nationē veterē nouā faciat trāslationē. Et fac hic tria. P̄rio suā innocētā iudicat cū dicit. o Quid igitur. s̄. intēdo nouā trāslationē faciēdo. p̄ Dānam? veses rē. Arrogantiā deuitat; vel signāter dic q̄d possum? q. d. pleni? nobis liq̄t v̄ritas. r̄ iō licitior; datur trāslatōe faciendū. r̄ hoc est quod se querur.

q̄ illi insperati rē. Nō scribam? p̄phiam que ē futuroꝝ p̄fatio sed historā q̄ ē rei ge ste narratio. v̄n̄ d̄r ab hystorū q̄d ē videre q̄i ap̄d veteres null? scribebat hystoriā; n̄ s̄ h̄is q̄ scribēdis inscripsit r̄ ea vidit; r̄ h̄uc expositionē hystorie alludat litera se quens. r̄ Alii enī rē. i. maḡ certitudinē liter et maḡ fm̄ ordi nē hystorie narrat vi sa q̄ audita. r̄ cetere. s̄ Qd̄ melius rē. r̄ meli? trāslatōe possu mus. Secō aplis au ctouitatib; obrecta tores confutat; ubi. r̄ Audi rē. Auscul tare d̄r q̄i aures sono culcare. v̄l q̄i aurib; sonos celare. r̄ ē p̄po; lino v̄l etymologia;

nec est dip̄honus in p̄sa sillaba sic q̄dā ponit h̄ites respectū ad cōponētia nō atredētes q̄ obedio. s̄ cōponat ab ob r̄ audito; ephonte mutat au in e. r̄ similr cā ephonte dicim? auscultare nō auscultare. Audi itaq; q̄d sequit. v̄ Nō dāno rē. s̄. ex toto; s̄ i q̄b; testib; aplis dūm̄ntos p̄uico. r̄ s̄ s̄fidēt rē. s̄. q̄z enī apli sint pauciores nūero. eoz tñ testiona p̄ferēda decerno. nec mirū q̄. r̄ Per istoz rē. Nōc carissima atis. d̄r gr̄a vel donū gr̄e. Et d̄r a charis grece q̄d ē gr̄a latine. v̄n̄ sp̄ualr carismata appellat h̄ero. diuisiones h̄ue dona gr̄e; d̄r q̄b; agit apls. i. Lōz. r̄. s̄ In q̄b; v̄ltimū pene rē. Pe ne. i. penit. v̄ltimū enī locū tenet. sic p̄z insipien̄ textū. i. Lōz. r̄. s̄. Dic tñ pene q̄d est cōpatuū ad innēdū q̄ si ex toto put poss; accusat trāslatōez. l̄r. l̄ter p̄rū. Tertio in fallibilē sue trāslatiōis v̄ritatē p̄bat; ubi. a Quid li uore torq; l̄uoz d̄r inuidia v̄l nigredo q̄ remāet ex p̄cussio ne. Et d̄r a l̄uico es. q̄d ē inuidere. v̄l l̄uidū. i. nigz ex p̄ cussioe fieri. Lōz q̄ es. tor; s̄; v̄l torū. d̄r cruciare; s̄lectē mittere. i. aculari. in p̄sa significatōe ponit hic. dicit q̄. O emule q̄d liuore torq;ris. i. cur inuides mee trāslatiōi cur? nō potes s̄dicere v̄ritati. b Quid ip̄eritoꝝ aios rē. cū. s̄. sit irrefragabil̄ veritas quod osidit; cur dicit. c Sicubi. i. s̄. alscubi aduerbiū loci. d In trāslatōe videoz rē. Et est ita vt dico; r̄ nō solū in vna ciuitate. e Diuersaz v̄biū rē. i. peritos in lege. q̄d lucraber; ex h̄ q̄ tūc senties me; q̄. f Qd̄ illi. s̄. hebrei ba bent de r̄po. g Qui codices. s̄. septuagita nō habēt et sic patet q̄ v̄sa trāslatio est veracior; r̄ cōpletior; sed

forte te alif excusabis. v̄. q̄ illa testiona nō fuerit ab inf tio i hebraica v̄ritate. s̄ sunt ab hebreis sup̄addita. post q̄ falsa ab aplis s̄t assumpta. r̄ sic latina exemplaria ve raciora sunt q̄ greca. greca q̄ hebreica. r̄ h̄ est q̄d d̄r hic. h Aliud. excusatiōis gen? ē. s̄. si dixerit; q̄ hebrei p̄baues runt testimonia p̄cidi cta.

me concitas. Sicubi in trāslatōe tibi videoz erra re: introga hebreos d̄iuet faz v̄biū mḡros consule. Quod illi h̄nt d̄ r̄po. cui codices nō h̄nt. Aliud est si contra se postea ab apo stolis v̄surpata testimonia p̄baues. et emendatioza sunt exēplaria latia q̄ gre ca: greca q̄ hebraica. Cle r̄ū hec s̄ inuidos. Hūc te deprecor desiderē chariss; me. vt q̄ me tantuz opus subire fecisti: r̄ a genesi ex ordium capere orationib; iuues: quo possim eodem spiritu quo scripti sunt li b̄ri in latinū eos trāslatōe sermonem.

Explicit prefatio.

tionem volunt reprehendere. quia immediate sumpta est ab hebraica veritate tanq̄ a puro fonte. n Hūc te deprecor. Hec est v̄ltima ps principal' istius p̄logi in q̄ fac̄ tua. P̄rio enī orōnum suffragia implorat cum dicit. n Hunc te deprecor desiderē chariss; me: vt me orationib; iuues. Secundo assignat rōnem cur ora re debeat cum dicit. Quia metm̄ opus subire fecisti. et a genesi erordū capere. Tertio finē orōnis insinuat. s̄ vt pentathecū fidelr trāslerat. v̄n̄ dic̄ Quo possim eodē spiritu quo scripti sunt libri in latinū eos trāslatōe sermonem.

Explicit qualicumq; explanatio istius prologi.

Sequitur prologus in additiones.

Additiones ad postillam mḡri Nicolai de syra sup biblia: edite a reuerēdo patre d̄no Paulo de scr̄a maria magistro in theologia: ep̄o Burgeni. archicancellario se renissimū principis d̄ni Johānis regis castelle r̄ legio nis inap̄t; quas venerabili viro Alfonso legū docto ri: decano cōpostellano: filio suo ex legitimo mat̄ri in or nio genito dixerit; p̄mutens ei p̄logum sub forma sequi u. s̄ inuis aut eas Anno d̄ni. M. cccc. lxx. B vq

Prologus

Quid tibi vis ut vitas docem dilectissime fili:
aut successiois titulo post vita reliqua nisi quod
ad sacre scripturarum noticiam perferat: et gressus
tuos in catholice vitas solidissimo seruire co-
firmet. Hec est enim qua corde gesto et ore profiteor: et de qua
puto scriptum fuisse, pat filius nota faciet vitas suam. Quam
cum ab inerte etate non recepisset sed sub iudaice cecitas per
fidia natus, sacras literas si a sacris doctoribus didicisset, ab er-
roneis ingitis erroneos sensus traherem. Iam rectam non
recte camulatum ut ceteri illi perinde duces temerarie
involuntarie sarages. Cum vero placuit illi curi misericordia iustitiam
non habere a tenebris ad lucem a caliginosa turbine ad serenam
aere evocare, cecidit quodammodo squalme de oculis meis mee
et cepti scripturae sacre aliquando studiosius relegere, et iam non
pudeo sed habere vitas in quere, et ingenij mei vitas non
fides: toto corde a domino postulare, ut quod salubrius aie mee
est cordi meo infigere dignaretur, nocte dieque et auxiliu
postolaret. Sicque factum est ut catholice fidei desiderium in
mente mea de die in diem formidatim descenderet, quod et ipsam fides
quam coram gerebam publice profiterer, et ea fere etate que tu nunc
es baptismi sacramentum in ecclesie sacro fonte suscepisti, Pauli
nomen assumens: te tunc infante innocetiam gaudere, quod per me
in etate illa tenera sacro lauacro ab originali culpa mundum
dare es, antequam actuali inquiri valuisses, nomen alfonsi
suscepisti: primumque literas noiare novisses, procederet tunc tpe
sacrarum literarum studio istis: vtriusque testis lectio operam dedi
et infideli a magis vinctibus audiendo, sepe et scorum doctorum
aliorumque insignium viros, quod ab hac vita transierit opera reli-
gendo: diuina donante clementia, quod prius fuerat magis erroris: fa-
ctus suus discipulus vitas, quosque ad hanc quam vides fenes
cuncte accessi. Et ut verum tibi fatear in presuras sectis: et cu-
ri nunc curas: quibusque ventalis sum, hec fuit precipue dilecta
tio mea si singulare solatiu meum: eternu et imutabile deus:
eiusque mirabilia opera in sermo et imaculate legi sue lectioe co-
teplari, nec tibi hiis propositis vulgus appellat successus de-
fuerit. Nam me huius imeritu non ad pium ecclesie gradum
diuina gratia subleuauit, proio enim ad eardem paginam, de-
inde ad hanc Burg, sede primor, amplissimis ecclesie dei
favoribus sum nutritus. Ecclesiasticis et secularibus adiecta sunt
cum iam in domo gloriose memorie iustissimi regis currici que et
illustris platee inclum regni Sigismundi officio suscepto
satis familiaris suus vlat. Frem votuui progenitu ac te
que clementer que pie oipotetis clementia tractauit, ego non
referam, vos ipsi cognoscite. Anu est quod silerio committere si
possum, nobis et leuitico sanguine deicenderibus aliquantulum
demonstratum fuisse, quod a tot secula tractatum est tribu leui si
fuisse datam possessione quod deus est possessio et Deus enim est
possessio nra, ipsa hereditas nra: quod purgatur filios leui
ut sacrificia deo in iusticia offerret, voce propheta antiquus
ctari pmittit: vti nra sic acceptas sic et toleras. Nec volo
ista me putes supuacue iactatere in seruisse, vitas magis
mea frustra annuacasse tibi, cum non supuacuu quonimo ne
cessariu reor oipotetis beneficium cogitare, et arrogantie attri-
buedu non est, infirmitas: pnie apra et inficte pfectio, psum
cum tibi loqr a memoria hec excedit nullo vnquam tpe vellem.
Nec enim me satis gratu puto tanto beneficiorum receptoris age-
re, si cum vita mea illoz recognitio que scaturit tibi aut non ab
re, aut ceteros hec libeter enarro ut que beneficium etas si vi-
disti, salte a pte audies memoie tradas, iunioribusque qui
forsan non audierit cum horum occurrerit sermo, frequenter enar-
res: ut illi enarrat filius suus ne obliuiscat opey dñi: si
legit eius exquirit, cum clariori quod quod filii charissime: cum
no modicu pferat studiu et disciplina: ad que te licet iuru
doctrinis a puericia occupatu infideli ambulare conspicio
et ius studia ius et dilectionu forensiu occupatões

vtriusque testi spicas quasi furrim rumiare tetant: aliquo
munusculo exatate sepe posuit, desideriumque tuum primo fa-
uore iunare. Et quoniam infirmitas pene opa que varie
tate diuina scripta circudata resulget, postilla Nicolai de
lyra iam sui recetia que sui digna celebritate clarescit, que
vtriusque testis studiose discernens literale sensus que infirmitas
picipu est copiosa luculetia tradidit, hanc tibi donare pro
posui: et cum infirmitas humane piculo detet, dicez meorum
fine ignozere merito tibi ex etate accelerare suspicor. Sed
mor sum illa tibi ex bibliotheca mea electa iam bis plegisse
cum summi patris clementia vitam meam misericorditer plongaue-
runt vultu est mihi ut quod legare preperat infirmitas non nuda do-
nare, sed pena additamta primo munusculo cumulare et in
gazophilacio et: qui vire dies addidit, etiam si modicu
cum aliqd supaddere. Nec enim quod multa donare si possum
manu ex toto retrahere, vniuersumque enim iam debitor est quod
tibi ingenij sui vires evolueret valeret. Nec quod apud deum
pro soluendo debito copos non est, cum vitra facultate si penit
nec opulenter debito: cum nihil heat quod non recepit: sed
misericordia est his que possumus prentat, iusticia enim oia queque
valem transcendit, cumque postilla hac discursus et si so-
lenissima et miranda copiositate scripta pspicio, quod tibi nul-
lu opus humanu adeo pfectus est, quoniam ei supaddi aliquid
possit, et de sola scripta diuina scriptu est, ne addas quod ver-
bis illi expedire putauit aliqd in locis que additae, in
illis pmaxime, vbi scorum doctrinas aliquatenus premissas
conspicit. Nec fuit posuit mei curiose in quere quod supple-
re, sed libeter sine supplementis transiit, nisi vbi ipa me
supplementa vocant, quare nec volumus posuit scribere
nec libri noie gliari, sed postilla ipam cum pauca ad mo-
du additibus in margie transcripsi tibi donare, et et ipsi
nouit studetes facere solent, quod cum libet aliquem affectuose
plegit, aliqd glosulis sepe manu propria scriptis margies
occupat, ut firmi memorie quod legerint tradat. Modus tibi
et posuit tota postilla discurrete valui, tibi etas pcedere
passionu illi adherentiu grauitate, cum tarditate ingenij,
tuis etiam occupationu multitudine et humanor casu varie
tatis obfistitibus, que his in partibus nonnunquam adundunt, sed
licet aliqd ex parte non dum pfecterim: quod transcursum est pfectum
et ono, reliquu si deo copleret pmiserit donatur. Nec enim
impfeci occasioe quod scriptu erat retinere volui, imo in
quod dda arras comertij nra ilico tradere. Hoc est quod fili me
testamentu meum hi sunt codicilli mei, hoc ex illis plega-
tum agnosce: ut in lege de si sit voluntas tua et in lege eius
mediteris die ac nocte, Deditatões vero tua hec et silia rele-
gendo puriore pfecto et suauiore afficies gratatere, et legi manu do-
nata, et omittam hec et oipotetis dei cui opus aggredere
mur, et a que cum ois sapia fuit sp et est aie eius, auxilio hu-
millimis pabo inuocato: quod quod huic postille addidim,
stilo plano et oim vbor floze deposito exprimentes man-
num aratro iam imponamus.

Supra plogum primu postille in principio habite: quod
incipit de comia liber vite, sicut supra sedm plogu eius-
dem postille: quod incipit. Tudi in dextra sedent sup spio-
num et. Sequitur additio sup vtriusque plogum.

Quonia intentio postillatoris precipue vlat circa
sensum literalem, id aie oia quod tendu videt vtriusque sensus
literale ceteris sensibus sacre scripture sit dignior:
Et videt quod non. Nam sicut apostolus, ad corinthios, littera occidit:
spiritus autem viuificat. Sed sensus literale proprie fundat in
littera, sensus vero spiritualis fundat proprie supra significati-
one spiritualis que res significat per litteram, vltim alias res si-
gnificat, ergo sensus literale sacre scripture non viuificat:
sed occidit, et per consequens non est dignior ceteris sensibus.

Prologus

Preterea dignior est doctrina q̄ h̄ p̄ sensus sp̄iales
q̄ illa q̄ h̄ntur p̄ sensus l̄rales. q̄ sp̄iales sensus s̄r digno-
res. tenet p̄tia. q̄ q̄cūq̄ scripta l̄ra ad n̄r̄z doct̄naz l̄pra
sunt. ad Ro. xv. Assumptū p̄bas. H̄ā p̄ sensus allegorici
h̄ntur q̄ sunt credēda. q̄d p̄ntet ad fidē. p̄ sensu anago-
gicū q̄ sūt sp̄anda: q̄d p̄ntet ad ip̄em. p̄ sensus vo tropo-
logicū q̄ sunt t̄gēna: q̄d p̄ntet ad caritatē. In q̄d. s̄. tri-
bus v̄ritatibz p̄ntet d̄s colū. s̄m Aug. p̄ntet sensum vo l̄ra-
lem h̄r̄ h̄storia t̄m. Q̄ aut p̄ dictos q̄tuor sensus intel-
ligatur q̄tuor p̄dicta. p̄ p̄ sum allegari i p̄logo postu-
le. et est cōis l̄na expositio in q̄ v̄n or. Quera geta. do-
cet q̄d credas allegorici. Tropologia q̄d agas. q̄d sp̄eres
anagogia. Preterea s̄m p̄m. i. p̄oite. p̄ropt q̄d v̄nūz
q̄d q̄z nullū magis sensus l̄ral est p̄p̄ sensus sp̄iale. q̄s
sensus sp̄ial est dignior. p̄tia tenet. et antecede p̄ l̄ca p̄te
p̄bas. H̄ā sent̄ l̄ral se h̄z ad sp̄iale h̄c f̄dam̄tū ad eorū
ciū. p̄nt p̄nt postū. i. sc̄do. p̄logo. et d̄stat aut q̄ fundamē-
tū est p̄p̄ edūcāū et nō eorū. Preterea sensus l̄ralis ac-
cipit s̄m p̄mā significatōem l̄re q̄ voces significāt res
p̄nt cōter tenet. et postillator ponit i p̄rio. p̄logo. s̄m
p̄mā significatōes q̄ voces significāt res. m̄lta talia re-
plunt in sacra scripta sp̄ialē attribuēdo deo q̄d m̄ime
deo cōp̄rit. sic mor̄ local. et Beñ. xi. Descēdit deus vt
videret caritatē et turrum. et sic de m̄lta alijs. q̄ tamē
in sensu sp̄iali nō regunt. q̄ sensus l̄ral non est dignior.
Preterea illa q̄ sunt interiora tā in corp̄alibz q̄ in sp̄ialibz
bus exterioribz sūt digniora. In corp̄alibz enī illa in q̄bz
p̄ncipal̄t p̄sistit v̄ra aialis sunt in interioribz et p̄vul-
sib̄ cor. s̄de enā p̄z in sp̄ialibz. s̄q̄ illa q̄ sunt interiora
fortiora. s̄t. i. in dignitate potiora sic p̄z in tabernaculo
feder̄. an q̄ archa test̄i ponebat in loco interiori. qui d̄r
sanctas cōz. Quera s̄o in loc̄ maḡ extērioribz s̄m gradus
sc̄ritas eoz. v̄z. s̄m. s̄m. s̄m. s̄m. s̄m. s̄m. s̄m. s̄m. s̄m. s̄m. s̄m.
ecclie. in q̄bz inuisibil̄ gr̄a q̄ interior̄. d̄r. dignior est q̄ v̄
sibil̄ forma q̄ apparet ext̄r̄. Et aut̄ sensus l̄ral d̄r scrip̄t
esse in libro for̄is. sensus vo mystic̄ intus v̄z Apoc. v.
in auct̄ allegata p̄ postillatorē v̄bi d̄r. Q̄d in d̄r. s̄m. s̄m.
dentis sup̄ toronū libz scriptū int̄ et for̄is. Consequē s̄
q̄ sensus l̄ral sit m̄ior dignitatē respectū sensus sp̄ialis.
Preterea noticia h̄ūana cōter. p̄cedit a minus p̄fect̄
ad maḡ p̄fecta. p̄nt p̄z nō solū in h̄ūanis sc̄tēijs q̄ p̄ce-
dūt a sensibilibz et p̄ncipalibz. et terminat in summis re-
rum causis. s̄z et in his q̄ ad noticiā diuioy p̄ntet. Et
ad. Ro. i. Inuisibilia dei a creatura mundi p̄ ea q̄ sc̄a s̄r
intellecta sp̄iciunt. s̄z in studio sacre scripte incipiēdū
est ab intellectu sensus l̄ral vt postillator d̄r. in summa
q̄ sensus l̄ral nō est dignior. Preterea ille sensus scri-
pture debet dici dignior q̄ alter̄ defectū supplet. s̄z sensus
sp̄ial q̄sq̄ supplet defectū l̄ral sensus. Dic enī Bre. in
mo. alibz. Et ordo h̄storie deficit. sese nobis intelle-
ctus mystic̄ q̄i aptis iam for̄ibz osidit. Sic patenter
clamat. Quia rōem l̄re defecisse cognoscit. restat vt ad
sp̄iale sensum sine dubitatōe redeat. q̄ l̄ralis sensus si
est dignior q̄ sp̄ialis. s̄z. S̄. Sensus ille ad quē t̄rū
p̄ntet honor sacre scripte p̄ntet debet. et ceter̄ sensibz v̄r-
tuosior seu dignior. cū honor sit p̄cipū signū v̄tū. vt i
p̄no et̄pi. s̄z sensus l̄ral sacre scripte est p̄m. i. q̄ l̄ral inf̄
ceteros est dignior. D̄no. p̄z. H̄ā s̄m Aug. in epla ad
H̄tero. Solū enī scripturaz libz q̄ canonici appellātur
h̄c honorē iudici deferre vt nullū auctore eoz scriberē
do aliq̄d errasse firmissime credā. Et ostat aut̄ q̄ h̄c ho-
norē nō h̄z sac̄ scripta s̄m sensu sp̄iale. q̄ si sic et talis sen-
su sp̄iali posset sumi efficax argum̄tū. q̄d est s̄ Aug.
in epla ad Timoc. ad donatistā dicēte. q̄ et solo sensu
l̄rali efficax argum̄tū sumi. In hac q̄stione sex vi-
dent̄ consideranda. p̄mā q̄s dicendū sit sensus sacre scri-

pture l̄ralis. et q̄s sp̄ialis. Secundū au q̄libz passus sc̄a
text̄ sacre scripte exordatur q̄ duplici sensu sup̄tracto.
Tertū au cuiuslibet passus seu text̄ sacre scripte sit t̄m
vnus sensus l̄ralis vt q̄s p̄les. Quartū posito q̄ aliq̄
vn̄ text̄ seu vna auctoritas sacre scripte h̄at p̄les sen-
l̄rales. q̄s eoz ē alteri p̄ferēd̄. Quintū au et q̄libz sensu
su literali posset sumi efficax argum̄tū. Sexto ridendū
est ad q̄nēs. Et circa p̄mā. s̄q̄s dicendū sit sensus
sacre scripte l̄ral et q̄s sp̄ial. Dicendū q̄ sensus l̄ral. q̄s q̄z
dicat ille s̄m quē aliq̄ h̄storia narrat ad l̄raz. et h̄ viden-
tur lonare v̄ba Bre. in. iij. moralū. q̄ de sensu l̄rali lo-
ques d̄r. D̄n narrat gestū p̄dit mysteriū. S̄m in versu
preallegato d̄r. H̄ā geta docet. s̄m s̄m h̄ sola h̄storia sacre
sacre scripte d̄iceret̄ p̄e sensu h̄storiale vt l̄rale. nō aut̄
doctrinalia seu p̄phetica et h̄m. cū i talibz nō v̄t narratū
aliq̄ h̄storia. s̄z h̄ est s̄cōm sniam expositio q̄ cōter
aucto sacre scripte sensu l̄rale attribuit. Et aliq̄ ma-
ḡ p̄nt d̄r sensus l̄ral. s̄. ille q̄ h̄r p̄ significatōes l̄re q̄ vo-
ces significāt res. Ille aut̄ d̄r sensus sp̄ial qui h̄r p̄ signi-
ficatōes rez significat p̄ voces. p̄nt p̄z in. i. p̄te. q̄. q̄. ar-
culo. v̄t. Et est snia cōis quā sequit̄ postillator in p̄logo
Sed attendendū est q̄ p̄ p̄dicta nō h̄r definitio seu d̄icti
p̄rio adēq̄ta sensus l̄ral de q̄ hic agitur. S̄m enī quedā
in sacra scriptura tradita. q̄ si accipiant s̄m significatōz
qua voces cōter significāt res. sunt falsa. vt in locuto-
nibz pabolis et h̄m. vt i p̄ntet. Et addendū est p̄
dictis. q̄ sensus sacre scripte ad h̄ q̄ l̄ral dicat̄ redit̄ q̄
sit int̄tus ab auctore sacre scripture q̄ est d̄s. Cui r̄ato
est. H̄āz sensus l̄ral cuiuscūq̄ scripture est ille quē auctor
int̄dit. cū voces sint eaz q̄ sunt in aia passionū nore. vt
in. i. p̄ntet. s̄z s̄t q̄ auctor sacre scripture
est de. Et sic p̄z q̄ sensus l̄ral de q̄ agit est ille q̄ a deo
int̄ditur et voces in l̄ra p̄ntas significat. Et q̄d
sequit̄ q̄ sensus l̄ral facre scripture si debet dici ille sen-
sus q̄ i aliq̄ repugnat ecclie auctoritati seu definitiōi
q̄ntūcūq̄ sensus talis sit p̄formie significatōem l̄re. Talis
enī sensus nō solū nō int̄ditur ab auctore. s̄z pot̄ h̄e
rene v̄n h̄tero. Quicūq̄ scripturā alit̄ intelligit q̄ sen-
sus sp̄ialē efflagitat a q̄ scripta ē. hic heretic̄. et appellari
potest. Et intelligitur de illo q̄ ad h̄ expositōem sacre
scripture quer̄. q̄d d̄riatur enī q̄d p̄ ip̄m̄scū reuelatū
est. vt in. ij. p̄te. q̄. ri. Sequitur enā q̄ nec habendū est
pro sensu literalē ille qui rationi recte repugnat. Talis
enī sensus nō int̄ditur ab auctore. s̄. deo q̄ est p̄ia verū-
tas. a quo om̄is veritas deriuat. Et ideo Aug. sup̄ Exo-
nelim ad l̄ram sic d̄r cū scriptura diuina multiplici expo-
ni possit. nulli expositioni ita p̄cise aliq̄s inheret. q̄ si
certa ratōe p̄stiterit h̄ esse falsū. q̄ sensum scripture h̄
asserere p̄sumat. Et hoc enim scriptura ab infidelibus
derideretur et eis p̄cluderetur via credendi. Nec ille.
Idem etiā est dicendū de sensu sp̄iali sacre scripture
qui per significatōem rez p̄ voces in l̄ra contētus signi-
ficatū habetur. s̄q̄ talis sensus non debet repugnare
auctoritati ecclie nec recte ratiōi. quia si sic. talis sensus
sp̄ialis nō esset attribuendus sacre scripture a deo
qui est veritas summa reuelare. Circa secundū s̄z
an quilibet passus seu textus sacre scripture exponatur
quaduplici sensu sup̄tracto. Dicendū q̄ non. Dicit
enim Augustinus. ij. sup̄ Benesim. In quibusdā solus
sensus literalis querendus est. Quod pater manifeste.
Sunt enim multa in libris canonicis tam veteris test̄i
q̄ noui que nō h̄nt nisi sensum l̄ralem. Et p̄z in m̄lty.
et spectat̄ in duobz p̄ceptis caritatis in quibz tota lex
pendet et p̄be. et h̄ntur Math. xxij. s̄z enī in his p̄-
ceptis s̄z Diliges d̄m deū tuū ex toto corde tuo. et diliges
p̄mū tuū sic teip̄z et. m̄lta continētur exponenda seu

Prologus

erponibilia: ita ad obiectū caritatis q̄ ad e' actū, iteriore
seu certiore q̄ ad e' ordies ⁊ alia hmoi p̄nētia. oia tñ
illa p̄nēt ad sensū l̄ale tñ. Nō ei in h loco res signifi
cate p̄ hāc vocē dō seu p̄ hāc vocē p̄m? ⁊ hāc vocē di
liges. itē res alias significat a q̄b rebo sic signat' sen
spūal vltim' accipiat. Et totū qd in expositōe hōy p̄ce
ptoz tradit. ad sensū l̄ale eoz tñmō ptinet. Et sic coif
de alijs p̄ceptis moralibz ve. te. et ex mltis alijs p̄. sibi q̄s
cā breuitas omittit. In euāgelis ē mltā tradit: q̄b
nō opz assignare sensū mysticū sed tñ l̄ale. sic in his q̄
tradit' vt p̄cepta: vt cū Jo. iij. dicit. Creditis dēū. ⁊ in me
credite. ⁊ sibi. Sicut in his q̄ dant' vt p̄ illa. sicut cū dicit
Dath. xij. Si vis p̄fect' eē vade ⁊ vade oia q̄ hēs ⁊ da
paupibz. In q̄b ⁊ sibi nō ē q̄red' sensus spūal: q̄ ex re
bus signat' vō voces accipiat. s; tñ sensus l̄al q̄ ex signi
ficatōe vō accipit: vt ē manifestū. Sicut cū Lu. viij. Lhu
stus interpretat pabolā suā dicit. Semē est v̄bū dei ⁊c. mā
festū est q̄ illa v̄ba interpretat: nō opz q̄ hēant alios
sensus spūales cū ipsamet interpretatio sit expositiua pa
rabolae p̄nētis. Sicut eple pauli q̄ vna de p̄cipuis p̄v
no. test. ceteri dicit: p̄ totū fere sensus l̄ale tñmō hāt. Nō
quif eni ubi rāq̄ doctor vltis ecclie exponēs ⁊ cōcordans
vtrāq̄ testm. Licet eni in ipis eplis p̄funda ⁊ difficilia
ad fidē p̄nētis. ⁊ ad vtriusq̄ testm declaratōz tradant'.
nō tñ allegorice vt anagogice tradit' s; tñ l̄ale. Ipse eni
historial' loquēdo seu literal' osidit de q̄busdā scripturis
quō sint itelligēde de sensu spūal. vt cū Gal. iij. dicit de
duobz filijs abrae. q̄ s; p̄ allegoriā dicit. Nō ē v̄ba apli
sunt allegorice dā seu moralizāda ⁊ hmoi. s; pot' enucle
anda vt ex ipis veri sensus l̄ales extrahantur. ex q̄b di
scursiue p̄cedēdo mltā magna ⁊ p̄fūda inferūt argumē
tatiue sic in alijs h̄erēs hūanis ex certis v̄s p̄cipijs
mltā discursiue inferunt. put p̄ in. i. pte. q. i. ar. viij. q̄
qdē oia ad l̄ale sensum p̄nēt a q̄ recte dēducūt. Et sic
ptz q̄ nō q̄libet passus sacre scripte q̄duplici sensu sit
exponēd'. S; p̄t. s. Lho. notabil' tradit. x. q̄libeto. q.
iij. Sacra scripta q̄sq; exponēda ē ill' q̄tuoz sensibz. q̄sq;
q̄tribz: q̄sq; duobz: q̄sq; vno tñ. Et ea q̄ s; in sensū l̄a
lem ad scā v̄ctis testm spectāt. p̄nt q̄tuoz sensibz exponi.
Sicut ea q̄ ad l̄am de xpo capite dicit. p̄nt exponi l̄alif
de xpi gēsi: allegorice referēdo ea ad corp' ei' mysticū
et moral' ea referēdo ad act' nros q̄ s; in ipm dicit reglari
⁊ anagogice inq̄rū in ipso xpo ē nobis iter ḡte demon
stratū. Illa at q̄ s; in sensum l̄ale dicit' de ecclēsia p̄nt ex
poni moral' ⁊ anagogice. Ea v̄o q̄ s; in l̄am moral' di
cunt: non p̄nt exponi nisi anagogice. Illa v̄o q̄ s; in
sensū l̄ale p̄nēt ad statū ḡte. nullo alio sensu p̄nēta s; f
exponi. eo q̄ ipsa nō ē figura alioz. s; ab omnibz alijs figu
rata. Que qdē oia ⁊ alia ad h̄ p̄nētia pleni' in p̄dicta
q̄stōe declarant'. Circa tertiu' sez. An cuiuslibz passus
seu text' sacre scripte sit tñ v̄n' sensus l̄al. ⁊ v̄' q̄ non.
Hāc s; Aug. in l. de v̄nitate credēdi: ⁊ ad sensū l̄alem
p̄nēt tria: Quoz primū ē cū l̄a simpl' exponit' ⁊ hūc
dicunt assensum historicū. Scdm ē q̄ cā h' qd in l̄a cōri
netur assignat' seu expōitur: quē sensus vocat etymolo
gicū. Tertiu' ē: cū veritas ill' l̄re osidit' veritati alteri'
scripture nō repugnare: quē vocat anagogicū. vbi ḡa.
Cum legit' Gen. iij. ca. Edificauit dñs dō coltam quā tu
lerat de adam in mherē ⁊c. S; h̄us historic' illius dicit'
est: cū simpl' exponit' qd in l̄a p̄nēt. S; h̄us v̄o etymo
logicus ē: q̄ reddid' cā q̄re de latere viri formata sit mu
lier: nō de alia pre corpis. Similit' q̄re dormiēt' ⁊ non
vigilāt' s; h̄tracta sit colta. put tractat' i l̄bo dicit. viij.
Sensūs v̄o anagogic' ē cū osidit' q̄ veritas hui' dicit'
nō repugnat veritati alteri' scripture. vbi dicit' Gen. i. ca.
de creatōe hominis. Masculū ⁊ feminā creauit eos. Et q̄

litera apparet q̄ s; in eodē tpe fūest mascul' ⁊ femina
hūane sp̄ei creati ⁊ nō successiue. sic vt femina eēt post
creatōem mascul' de latere ei' subtrahat'. S; dñs attēden
ti. ex hac cōsideratōe Aug. nō h̄t q̄ sub sensu l̄ali p̄nēt'
tria genera expositiōnū. sic q̄ q̄libet illaz sit sensus l̄a
lis. p̄rie. S; p̄ia expositiō ē tñ sensus l̄alis. Scda ē red
dituua cause ipsi' l̄al' sensus. Tertia v̄o ē solutiua p̄tra
ctatis illi'. Et scda ⁊ tertia expositiō h̄ p̄nēant ad
sensus l̄ale. eo q̄ p̄ eas magis p̄ficiat' seu elucidaat. nō tñ
sunt sensus l̄ales. p̄rie dicit'. De q̄b tribz generibz
expositiōnū ad sensus l̄ale p̄nētū: p̄nt intelligi illud
Heemie. viij. vbi dicit'. Et legert in libro legi dei apte ⁊ dē
stincte. ⁊ apposuit ad intelligendū. In h̄ eni q̄ dicit' lege
runt in libro apte: p̄nt intelligi ipa expositiō l̄e q̄ est q̄st
ianua oim expositiōnū seq̄ntū: sine cui' ap̄tione nō p̄t
q̄s recte intrare ad alias expositiōes. Cum aut' dicit'. Et dē
stincte: intelligit' sensus anagogic' ab Aug. nominatus
quia p̄ p̄p̄tas ⁊ veras distinctōes soluat' cōtrarietates q̄
q̄sq; apparet. In h̄ aut' qd seq̄ntur. Et apposuit ad in
telligendū. potest intelligi noticia cause legi seu historie
vel alie' dicit' sacre scripte. Et eni intelligere sit int'
legere. ille q̄ p̄ cognitōem effect' deuēit ad noticia cause
p̄rie dicit' intelligē. qui qdē sensus vocat' ab Aug. et
mologicus. S; vltim' attēdendū q̄ sub q̄libz genere p̄
dicit' triū expositiōnū ad l̄ale sensum vt dicit' est p̄
nētū. p̄nt esse multe spēs. Potest ei nō solū vna causa
sed p̄les cause vni' dicit' assignari. similit' ⁊ non solū vno
mō p̄nt solui cōtrarietates sed pluribz vt manifestū ē
Item q̄ntū ad simplicē expositiōne scripte q̄ ex prima
ria vocis significatōe p̄surgit: manifestū est q̄ p̄les sen
sus l̄ales tradit'. nō solū ab expositiōibz seu scriptōibz
cōmuniter: sed etiā a doctoribz sc̄tis. vt Bēn. i. In quo
loco vt magister dicit in secundo dist. iij. Quidā sc̄toz
patruz qui v̄ba dei atq; archana scrutari sunt: q̄si diuer
sa vident' scripsisse. Et sic p̄z nō cuiuslibet text' sacre
scripture sit tantū v̄n' sensus l̄alis. Si aut' dicat' cōtra
hoc. q̄ licet diuersi diuersos sensus attribuāt alicui l̄re
sacre. nō tñ ex h̄ sequit' q̄ sint plures sensus l̄ales talis
literę. sed tñ ille est l̄alis quē intēdit auctor. Ad h̄ v̄
cendū q̄ s; in l̄bo. i. pte. q. i. quia auctor sacre scripte
deus est. qui s; oia sua simplici intellectu cōprehendit
nō ē ancōnētēs. vt Aug. dicit in iij. p̄f. si etiā s; in li
t̄alem sensum sacre scripte plures sint sensus. Quod
intelligendū est dum tales sensus sint l̄e conformes. et
q̄ determinationi ecclie seu recte rōmū repugnēt: vt di
ctum est. similit' et q̄ sint inuicē cōpossibiles. Cum autē
contingat duos sensus l̄ales sc̄cū in cōpossibiles ali
cui sacre auctoritati attribui. necesse est dicere q̄ tantus
alter eoz est literalis. Sicut cum Dan. x. de p̄ncipe re
gni p̄t' sacre tradit' a b̄to Breg. in moralibz: q̄ fuit angel'
bon' q̄ regno p̄lay p̄sidebat. Alq; v̄o dicit' oppositū. et sic
contingit in mltis alijs. Item attēdendū est q̄ sensus
literalis sacre scripture tante capacitatis est seu v̄tus.
q̄ in eo p̄nētur virtual' oia ad fidē seu bonos mores
et virtutes p̄tinentia. Et magister qui patz sentētiā
breui volumie cōpilauit: in cui' volumie expositiōe do
ctores postremi seu scriptores oia q̄dammo theologica
introduxerūt. in hui' sensus l̄alis testimonijs totū su
um opus fundauit. Hic eni in suo p̄logo sic. Volumē
deō p̄stante cōpēgim' ⁊ testimonijs vitas in efnū funda
tis. Constat aut' q̄ testimonia veritas in eternū fundata
sunt testimonia sacre scripte s; in l̄alem sensus sumpta
et quo sensu solo testimoniū p̄t accipi seu argumentū
s; in Aug. vbi. s. Sed circa h̄ cōsiderandū. q̄ nō oia q̄ s; in
sensum l̄alem ex sacra scriptura habētur sunt imedia
ta. sic q̄ ex primaria literarū significatōe intelligātur.

In additiones

sed requirit quibus additio alicuius veritatis quo vero adiuncto sensui locali aliud verum deducatur. Sic cum scriptura dicitur et testi monio iste dicitur. De Abraham de Isaac de Jacob. Concludit contra Iudaeos aliam vitam esse negantes hominem post, primum sic arguens. Est deus mortuorum. Vultus quod dicitur ex sensu locali habem de deo quod sit deus Abraham et deus victor. Quod deus deus esse deus respectu alicuius existentis in rebus natura. Quod sequitur quod Abraham et Isaac essent in rebus natura: quod negabant Iudaei. Constat autem quod hoc conclusio non deducitur ex sensu locali. Iure deus Abraham deus Isaac et deus addat aliam propositionem vera su praedicta. Et sic patet interitum. Et sic est ostendere quod talis conclusio ex una deductio vel pluribus successivis et sacra scriptura localis. Sic ostendit in scripturis seu artibus humanis. liberalibus: quod aliquid conclusioes statim a primis principibus naturaliter notis deducuntur. Alie vero ex multis medijs in uicem ordinatis ut est manifestum. Sensus ergo localis verus quod ex primaria significatione loci surgit. dicitur est primus sensus localis. Alie vero sub sequentes sunt sensus. secundarius. quod certitudo a certitudine primi sensus dependet. quod sensus secundarius est certior. sic prima principia naturaliter nota certior ab eis deductio certiora sunt. Quae quidem consideratio attendenda est in multis passibus sacrae scripturae. Circa quod sit sensus de una auctore sacrae scripturae localis tradidit: quod illos alios sit praesertim: dicitur quod in hoc non est quod possit dari unica regula generalis. sed sunt quaedam certa hic consideranda. praesupponitur his quae supra in articulo primo de sensu locali dicitur. primum est quod ille sensus videtur praesertim. cuius finis magnum rationi. Et si in decretis dicitur. et ca. decretales. Quomodo enim quod magis rationi inuicem eo maior auctoris et uba esse videtur. Item sensus ille videtur alios praesertim: quod magis sonat iste. Et si secundum Augustinum in articulo de doctrina christiana. Dubia sunt determinanda secundum finem quod de scripturae planioribus locis accipitur. Locustat autem quod planiora loca sunt illa quod planioribus locis personat. Item praesertim: dicitur est ceteris partibus sensus localis quod a sanctis doctoribus traditur: ceteris sensibus ab alijs expositioibus traditur. Et in decretis ca. allegato in sacrae scripturae expositioibus: sancti doctores summis potestatis praesertim: et a fortiori alijs scripturae Item ubi duo sensus loci habentur quod neuter repugnat auctoritati ecclesiae nec recte rationi. unde tunc traditur a catholicis et alius ab infidelibus. tunc praesertim: dicitur est sensus catholicorum. Tunc quod magis praesertim: dicitur est quod illi quod in gremio ecclesiae sunt: cuius scripturae primum spiritus vitalis: verum intellectum sacrae scripturae habent: quod infideles quod veritatem fidei contra aduersarios. tunc ne ad hoc detur infidelibus occasio credendi: quod ipsi melius sacrae scripturae exponantur quod catholici. Et si Leo papa in quadam epistola ad episcopum alexandrinum dicit. quod inimici. crucis christi facit: et ubi nris insidiant. id nullam eis vel tenuem occasionem demus. Quia tunc est quod aliquid loci sacrae scripturae eodem modo exponitur a catholicis et ab infidelibus. tunc auctoralis expositiois attribuenda est catholicis: si infidelibus ratione praedicta. praesertim si talis expositio prima emanauit a catholicis. Tunc praesertim: dicitur est aliquid modo in positum. sic per. j. Beati. ubi dicitur: quod in secula die non dicitur: videtur deus quod esset. bonus sic in alijs diebus. Quia tunc ubi pluralitas sensuum localium occurrit: raro dicitur quod in praedictorum sensuum ceteris praecellat secundum omnia dicta. sed potest in illos sensuum praecellat in cognoscere: et alius alio. Idcirco in talibus ubi praesertim: dicitur est ad Romanos. iust. Quisquisque in suo sensu abudet. salua spem scorum reuerentia et auctore. Circa quod sit. san et quilibet sensu locali sacrae scripturae possit sumi efficax argumentum: dicitur quod si a solo sensu locali sacrae scripturae possit sumi efficax argumentum. ut per Augustinum. ubi. s. non tunc est quod quilibet sensu locali sacrae scripturae sumi efficax argumentum. Nam cum sint multi textus in sacra scriptura: quod diuersimode est a sanctis doctoribus exponitur. ut per Augustinum. dicitur quod ex nullo talium sensuum possit sumi efficax argumentum. quod sic argueretur quod a diuersimoda ad alteram

partem. Verum si huiusmodi sensus diuersi in aliquo concordant potest sumi. inde efficax argumentum. sicut in huiusmodi concordant. sic dicitur. in computatoribus. hebdomadarum. ubi licet expositores tam hebraei quam latini diuersimode se habeant: non solum in termino in quo hebdomadae habentur inueniuntur. sed et in progressu computatorum. quod tunc sunt omnes termini virtutum earum iam loque transiunt in praesertim. id est ipsa auctore argumentum efficax sumi ad concludendum ipsum iam uenisse ubi videtur patetur. Et quibus sequitur quod cum sensus localis sacrae scripturae in quibusdam locis non sit idem apud omnes. id potest ostendere quod ex alio sensu locali possit sumi argumentum validum quod quidam. puta tenentes eundem sensum localem. ex quo tunc sensu non potest sumi argumentum validum contra alios. scilicet tenentes aliam expositionem seu sensum localem. Quae quidem diuersitas septem ostendit inter nos et infideles. Sunt enim alii textus sacrae scripturae quod sensus quod est localis: et verum apud catholicos non sufficit ut ex eo sumatur efficax argumentum contra infideles seu hereticos. sed et huiusmodi non tollitur quod talis sensus catholicorum sit verus et localis apud catholicos censenda. Verbi gratia. Et per psalmista dicit. Verbo domini celi firmati sunt. et cetera. Sensus verus et localis apud catholicos est. quod verbo domini. filio patris. celi firmati sunt. Quae quidem expositio apud catholicos est quasi necessaria. etiam consona huic quod dicitur Jobanis. et cetera. Et verbum erat apud deum. et omnia per ipsum. et per uerbum facta sunt. Sed ex hoc sensu non sumitur argumentum efficax contra infideles non recipientes euangelium. sicut enim non conceditur aliquid quam esse distinctioem realem in diuinis. sic ut sit aliquid diuina persona eternalis praecedens ab alia per modum uerbi mentalis. Et cum dicitur Verbo domini celi firmati sunt. ipsi dicunt quod hic loquitur psalmista more humano. sicut cum de mandato alii cuius domini aliqua fiunt. dicitur quod sunt uerbo eius facta. Sumitur tamen ex hac auctoritate argumentum validum apud fideles circa distinctioem personarum in diuinis. puta patris in primo Sententiarum. dicitur. Et ex quo sequitur quod catholicus exponens hanc auctoritatem psalmista. debet eam catholice exponere. non curans an ex ea possit sumi efficax argumentum contra infideles trinitatem negantes an non. quod non oportet quod ex quilibet sensu locali argumentum sumatur apud omnes: ut iam dicitur. quod tunc postulator in hoc loco et alijs nonnullis locis videtur obstruere ut in suis locis patebit. videtur est estimare quod non sit sensus localis: nisi ille a quo sumitur argumentum validum etiam contra aduersarios: quod tunc non est sic intelligendum: ut dicitur. Circa sententiam. scilicet. scilicet. ad principale quod situm videtur dicendum quod sensus localis possit comparari ad alios sensus dupliciter. Uno modo in uersaliter vel respectu totius sacrae scripturae in toto. Alio modo particulariter. scilicet secundum quaedam particularia loca sacrae scripturae. Si primo modo consideretur. et accipiat sacra scripturae putat esse principalem speculatiua. tunc sensus localis secundum finem in sua praesertim: rationem est eiusdem dignitatis cum alijs sensibus: secundum se aliam considerationem est ceteris dignior. Sed quod sciendum quod scientia speculatiua dicitur alia dignior ex duobus. Uno modo ex dignitate materiae. Nam ut dicit philosophus in. de animalibus minimum quod habet de cognitione rebus altissimay: desiderabilius est certissima cognitio quod habet de minimis rebus et secundum istam considerationem sensus localis et sensus specialis sacrae scripturae contra accepti eiusdem sunt dignitatis. de eodem enim tractatur secundum utrumque sensus. scilicet de deo et creaturae. puta in deum referuntur. prima parte quodone. Alio vero modo una scientia dicitur dignior alia ex certitudine. secundum quam illa scientia dicitur dignior quod certior est. Et secundum hanc considerationem manifestum est quod sensus localis sit dignior cum sit ceteris certior. Nota enim certitudo aliorum sensuum sacrae scripturae certitudine sensus literalis dependet. Et dicitur Augustinus de doctrina christiana. Nihil est quod occulte in aliquo loco sacrae scripturae traditur. quod non alibi manifeste

Prologus

exponat. Et rō est. **H**is spūal expositio sp debz hēe fulci
mentū ab aliq̄ lrali expositōe sacre scripse. put in q̄dlibz
beto r q̄one. s. allegata plene tradit. Si autē cōpēs sent
lralis ad alios sensus fm q̄dā p̄ticularia loca sacre scri
pture sic māifestū ē q̄ spūal loq̄ sensus spūal ē dignior
ex eo q̄ d̄ alioni mātia tractat. Sic cū legit de abraam
Besi. xxi. q̄ duos filios hūit rē. q̄d expōit ab aplo Ba
lath. iij. c. allegorice de duobz testam̄t. vbi p̄z q̄ sensus
allegorū ille dignior est q̄ sensus hystoriat illi. Ite. Et
idē p̄z d̄ m̄sals. Si autē accipiat sacra doctrina put cō
sp̄hendit sub se sciam practica: tūc ē sensus lral r spūal
duplici mō p̄p̄ari p̄t. s. vniuersali r p̄ticulari: vt d̄m ē
Si p̄io mō: tūc sensus lral r spūal eūsdē sūt dignitatis
illa enī scia practica seu ars dignior ē: q̄ ad vteroz
finē ordinat: vt ciuil militari: vt i. l. erbi. Lōstāt at q̄ si
nis vltim̄ totū sacre doctrine inq̄tū est practica: siue fm
sensus lralē siue fm sensū spūalē est vni r idē. s. b̄tudo
eterna. Si at sp̄ens scdo mō. s. fm p̄ticularia loca. tūc mā
nifestū ē q̄ in q̄buldā loq̄ sensus spūal est dignior: tāq̄
pp̄ndoz vltio finē. vtz in m̄s p̄ceptis ceremonialibz. Sic
cū d̄r Deut. xxi. Nō ligabis os bonis triturāis i area fru
ges tuas. Qd̄ expōit ab aplo. i. Lōy. ii. spūal: ostendens
q̄ sensus p̄cepti illi lral modice vtilitatis ē. De q̄ dicit
Hun q̄d de bobz cura ē deo. an. pp̄ nos vtiq̄ hec dicit.
r sic de alijs m̄s. Sūt et alie p̄sideratōes q̄b̄ sent lra
lis p̄met sensibz spūalibz. Quap̄na ē ex pte extēsiōis
Sēsus enī lralis extēdit se ad quālibz p̄ticularia sacre scri
pture. q̄b̄z enī passus sacre scripse h̄z aliquē sensū lra
lem. Sēsus vō spūales nō se extēdit ad totā sacraz scri
pturā. put p̄z ex dicit in scdo articulo. Alia vō p̄sideratio
est ex pte vltitatis. Sēsus enī lral cōior est seu vniuersaliōr
Quia ē rudēs q̄ ad intelligibilia capiēda si ff̄ idonei. p̄
sensū lralē capiēda spūalia. saltē sub s̄titudibz corporalibz
put i p̄ia pte. q. i. ar. ii. Lōstāt at put in p̄io Ethicōz d̄r
q̄ bonū q̄nto vltius tātō diuini. Et hac igit̄ triplici p̄s
deratōe q̄ sensus lral ceteris sensibz simplr p̄p̄t ē digni
or: p̄r q̄dā modo accipi triplex rō ad cōmēdatōes h̄z po
stille. s. maḡi Nicolai. P̄ia ē ex pte sensus lral: q̄ ceter
ris mō p̄dco ē dignior. h̄ec enī postilla inf̄ alias q̄ in cō
mune vsum veniūt maḡ intēdit lralē sensum ceteris sen
sibz p̄rmissis seu valde modicū tactū. vt ipse dicit in p̄
logo. Sc̄ba rō ex pte sue extēsiōis. Fuit enī aliq̄ postil
le solēnes de certis singularibz vel p̄ticularibz libz di
uine scripse. q̄ se s̄ extēdit ad oēs libros. h̄ec vō se extē
dit ad vtrūq̄ testam̄tū nihil inde p̄rmititens. Tertia
vō rō ex pte sue vltitatis seu cōitatis. h̄ec enī postilla saltē
bis p̄ibz h̄yp̄p̄ame. r vt credo gallicē vniuersior est ceteris
citra glosaz ordinariā. ad istā enī recurrūt nō solū theo
logi. s̄ et iuriste r aliq̄ intellectū sacre scripse planū h̄e
desiderātes. S̄z ex p̄dicit tribz hec postilla simplr
sit cōmēdāda. sunt tñ alia tria q̄b̄ vt saltē in aliq̄b̄ lo
cis min̄ sufficere. P̄rimū: q̄ expositiōnes sanctorū plu
ribz loq̄ irrōnalē vt postponē p̄rie expositiōi. r q̄ q̄z ē
expositiō h̄ebz. q̄d ē incōueniēs vt d̄m fuit i. iij.
articulo. s. dicto. Inf̄ q̄s scōs doctores plies vrbz impu
gnare irōdabilē sc̄m Lho. q̄ q̄z exp̄sse q̄z tacite. cui sc̄i
doctōris eloq̄a firmiter. credo eē igne caritatis erami
nata. r natural rōis dictamie m̄simplr purgata. A q̄ etiā
scō doctore ipse postillator m̄sra fr̄q̄nt accipit. s̄z cū nō
allegat nisi solū rēph̄dendo. Sc̄dm q̄ in lra h̄ebraica
ad quā pluries recurrit nō v̄ fuisse sufficiēter erudit.
quali illā in puericia didiciss̄. s̄z de illa v̄ habuisse no
ticiā q̄ ab alijs in etate adulta medicatūo iussragio ac
quiritā. q̄d m̄sra refert in p̄ibz sacre scripse passibus vt
in locis suis patebit. Tertiū q̄ vt ipse dicit in scdo p̄logo
inter doctores h̄ebraicos marie inducit ra. Sa. qui v̄t

eos rationabili ad declaratiōes sensus lralis vt asserit
fuit locut. cui vō positū est māifestū ap̄d h̄ebraicos: q̄ lz
ipm̄ ra. Sa. reputēt solēne doctore in thalmudicis. nō tñ
in his q̄ p̄nēt ad fidē r sacre scripse expositiōne. sed
pot̄ inf̄ eos reputāt maiores seu solēniores i h̄mōi ex
positiōibus. q̄dā aliq̄ vt Ra. moyses egyptius. gerūdines
et rabi Abenbaza: r aliq̄ put iā videbit. At igit̄ p̄d
cta r q̄dā alia elucecāt q̄d valde vtile putat. p̄siderans
vltitātē h̄z postille. ad quā ē infideles q̄zq̄ recurrūt.
et m̄toniēs nō vt d̄scāt s̄z pot̄ vt rēph̄dāt. nam vt d̄
cit maḡ in p̄logo diffinitōibz volūtātū motibz. diffen
tians q̄s fit animoz sensum. cogitanti ex zelo diuine vera
tatis illā trāscurrere. r vbi iuxta modū imbecillitatis
n̄re aliq̄d visus fuerit additōe egere. an̄ marginibz sup̄
addere. postillāq̄ ipam cū additōibz tibi. vt in p̄fatioe
dicebā donare. Nō tñ me p̄tes vt corrigēt ser teme
rare asserēt. q̄d abut. s̄z simplr tibi: aliq̄ q̄ h̄ legerint
pp̄nentē. diffinitōes tñ cor̄ q̄ p̄ me dicit r a p̄p̄atōes
seu reprobatōne h̄uilit ac euidenter relinq̄ detērmātōis
sacroletē m̄is ecclie r cuiuscūq̄ meli sentiens. Cū at
aliquā additōem h̄mōi legere volueris. optz vt p̄r v̄s
deas s̄ntam postille i eo passū ad pleni. Nam q̄libet ad
ditto s̄ntam postillatoris in eodē loco sup̄p̄t p̄ntelli
gendā. Nec ignoro q̄ si oibus. s̄z forsā legerint h̄ pla
cebit opusculū. s̄z formido vt iuxta Bernardū loq̄r me
ob h̄ac rē m̄toz fore indignationi obnoxia. r q̄ aliq̄
sup̄flu. aliq̄ iudicaboz p̄sumptoz. S̄z cū nō vt nouus
expositor aulus fuerim mittē manū. nec quicq̄ p̄ p̄s.
q̄d sit p̄ p̄s. q̄nimo p̄ p̄ibz vt arbitro scrip̄. s̄z pot̄
modicū h̄ q̄d videbis plano mō traditū. p̄fundoz m̄z
steria p̄tioribus relinq̄ndo. cessat vt estimo p̄sumptio
nis rear. Sup̄fluitas ē vt vitiū incurere me non credo
cū nō tam intēdissem sacra exponē lras. q̄d iā m̄sra ma
toz n̄roz fecerit q̄ de eadē loq̄ndo sumere occasiōne. tñ
vt senescētis etatis mee denotidē exarare. tum vt te
ad studia n̄ra mouēdo in aliq̄ p̄adiuare. tñ etiā q̄z rectū
loq̄ d̄lectabar. h̄ac materiā lat̄ vtilisq̄ inf̄ colloq̄ndū
bōestā vtilēq̄ putau. Si q̄d tñ sup̄fluitas p̄sup̄nois ve
cti ego non sentio. tu forsā repies. Solēt enī nōnā q̄s
aliq̄ vitiā p̄tū spūalia a suis possessoribz ignorari que
infinita clemētia saluator dignet̄ ignoscere. tu vō toles
ra patiēter. zeli pot̄ q̄ effectū p̄sideras. Nūc autē ad
q̄stionē p̄positā veniamus r̄idendo ad argumēta. Ad
primū dicendū q̄ ap̄s cuz dicit vltima occidit. spūs autē
v̄rificat. nō intēdit distinguere inf̄ sensum lralem et
spūalē. de q̄b̄ hic agit s̄z inf̄ legē veterē q̄ fuerat da
ta in literis scrip̄s in tabul decalogi r in libris mo
sayee legis. r inf̄ legē nouā q̄ data fuit i spūscō in cordis
bus. put fuit p̄p̄eratū h̄ere. xxi. V̄s lex vet̄ d̄ lex l̄re
et lex noua lex spūs. Et q̄z testū vetus cognitōem p̄c̄i
dabat. ex q̄ augebat cōcupiscētia occasiōnalē et malicia
humana q̄ semp̄ nitit in veritū. nō autē dabat grām q̄
hō adiuaret adimplēda diuina p̄cepta. idcirco dicit. V̄te
tera occidit. s̄z lex litere que occasionaliter occidit modo
predicto. sed lex noua que lex spiritus dicitur v̄rificat
inquantum est lex gratie qua homo adiuuatur adim
plēda diuina p̄cepta. Ad secundū dicendū q̄ p̄
sensem lralem nō solūz habet hystoria tñ. s̄z rex gesta
r̄: sed etiā q̄ sunt agēda. vtz ex p̄ceptis caritatis in q̄bul
fm doctrinā p̄i tota lex pendet. V̄s p̄ sensum lralē ha
bens que sunt credēda. vt de v̄itate dei Deut. vi. V̄s
di v̄s deus tu v̄nus est. Et de trinitate p̄sonaz vt Da
p̄el. xviij. Baptizantes eos in noie patris et filij r sp̄i
ritus sancti. Et sic de alijs ad fidem et spem pertinētibz
V̄nde fm sc̄m Lho. prima pte. q. i. arti. vlti. in responsi
sione ad primū arg. Nihil sub spūali sensū continetur.

In additiones

fide necessariū: qđ scripfa p̄ lralē sensū alicubi māifeste nō tradat. Et ē Inia Aug. de doc. xp̄iana. hec ille. Ali ex h̄ q̄ in iſtū dā loq̄ sacre scrip̄e sensus lral solū gesta do cet: nō scq̄ simplr q̄ p̄ sensum lralē nō hēant ea q̄ sunt de nocitate saluſ credēda. spanda r agēda. Ad tertuz dicēdū qđ fundamētū in spūalibz sepe dō esse nobil' seu dignū qđ edificū. Ebul' enī q̄ ceteris uoluit eccie in cō parabilr dignior existit fundamētū dī. Ali. i. Eoz. iij. Fū damētū aliud nō p̄t ponē p̄ter id qđ positū ē qđ ē xp̄s tesus. Qđ dō fm̄ silitudinē. Mā sic fundamētū i corpali bus sustinet edificū. r ē p̄t' eo. r ip̄o deficiētē edificū rēdit i ruinā. sic i edificū spūali r p̄s sustinet totū corp' eccle. r ē p̄t' eo dignitate r causalitate. sine q̄ edificū um eccl'asticū euacuaret. Silt' suo mō dicēdū ē de sen su lrali. q̄ ē fundamētū. s. resp̄ctū alioz sensū fm̄ q̄ndaz silitudinē. Mā sic in edificū corpali fūdamētū sublato edificū rēdit i ruinā. sic tō' sensus spūal' sacre scrip̄e rueret sensū lrali totalr sublato. cū sensus spūal' d̄ h̄is q̄ ad capiēda itelligibilia nō s̄ idonei saltē sub silitudinē qđ dīctū dicēdū qđ i sacra scripfa m̄tra tradit' pabolice seu metaphoricē. s̄ sub silitudinē rez corpaliū. Et h̄ p̄t' duo. P̄t' p̄ necitatē. scđo p̄pter utilitatē. Quia enī debilitas cognōtis n̄ ē q̄ i sensū h̄y inuēit. Quia itelligē nō p̄t nisi uarietate sacroz uelaminū circūuelata. fm̄ Dyo. in. i. de ce. p̄terar. qđ dīctū necē ē qđ sub talibz silitudinē qđ uia nobis tradat: in q̄ ē qđ dā uilitas. vt. l. i. d̄ibz qđ ad capiēda itelligibilia nō s̄ idonei saltē sub silitudinē corpaliū spūalia p̄ponat. Ali saluator. Luc. viij. postq̄ p̄posuit silitudinē dī. Er̄t qđ semiat rē. postea discipul' ait. Eobis datū ē nōsse mysteriū regni. ceteri at i pabo lis rē. Ali fm̄ tho. in p̄ia p̄te. q. ar. vl. in r̄tōe ad frū arg. In talibz pabolice locūtōibz seu metaphoricē. sens' pabolice sub lrali atinet. Et nō ē nā p̄ uoces significat aliqđ p̄rie. aliqđ figuratiue. Nec i talibz ē sensus lral' ip̄a figura. s̄ illd qđ figuratū. Mō q̄ cuz scripfa noui dei brachiū ē lral' sensus qđ in deo sit mēbz h̄mōi corpa le. sed illd qđ p̄ mēbz significat. s̄ unus opatiua. Et idēz dicēdū ē cū d̄ dē dē descendere r h̄mōi. scias qđ nō ē sensus lralis qđ dō moueat sed qđ ad modū descēditis opet' puidētā suā rebz inferioribz applicādo. Et sic p̄tz qđ sensus lrali sacre scrip̄e ex talibz locūtōibz nunq̄ p̄t subesse fallum. Ad q̄ntū sciendū qđ i liber sacre scri p̄ture: de qđ Er̄ech. iij. r Apoc. v. dicat scrip̄' foris rōne sensus lralis qđ dō patēt: eo qđ p̄ uoces imēdiate signi ficat. r dicat scrip̄' intus p̄t sensus mysticū seu spūalē qui est latētor. nō tñ er̄ h̄ scq̄ qđ sensus lral' sit minoris dignitat' r uicēfalsē h̄ solū p̄riculariter. s̄ vt in illis locis seu passibz sacre scrip̄e in q̄bz occurrūt duo sensus. vn' scz spūal' qui de altiori m̄tra tractat seu utiliori. r alius lralis qđ tractat de rebz gess' q̄ sunt minoris dignitat' r vt dcm̄ fuit. s̄. Et ex hac cōsideratōe h̄ qđ sensus lralis simplr loq̄ndo sit dignior. eo qđ ei' noticia se extēdit nō solū ad sapiētēs q̄ mystica itelligūt h̄ ē ad rudes iuxta illd ad Ro. i. Sapiētibz r insipiētibz debitor sum. Er̄ qđ māifeste sensus sacre scrip̄e dō intus r for' scrip̄'. etiaz fm̄ sensum lralē tm̄. Mā vt dēductū fuit in. iij. arti. hui' q̄stionis de his qđ p̄tinet ad sensum lralē qđ dā sunt intu miora qđ alia. Ad sc̄tā dicēdū qđ sic studiū hūanaz sciaz incipit a p̄cipis naturalr notis. sic studiū sacre scrip̄e recte ordinatū incipit ab articulo fidei dicit' in sacra scripfa reuelat'. qđ fundat' in sensu lrali sacre scri p̄ture. Et q̄bz articulo vna cū aliis i sacra scripfa tradit' seu per uerā r rectā tōne inuētis pcedit ad aliq̄ alia p̄ banda. sicut ap̄ls. i. Eoz. iij. et rēfurrectōe xp̄i arguit r surrectōne cōmunē. r p̄ istā p̄cessuz deuenit ad omnia qđ in sacra t̄pologia ueracit' tradunt'. Q̄ue oia reducunt

ad sensum lralē ip̄si' sacre scrip̄e. vt dcm̄ ē. Et q̄ptz qđ studiū sacre scrip̄e incipit ab intellectu sensus lral' ip̄i' p̄marie sumptio. r terminat' in his qđ in eadē sacra scri ptura tradunt' uel dēduct' ex eis' mō p̄dicto. Cetera at qđ ad sensū spūalē p̄tinet fundari h̄t in p̄dicto. vt dcm̄ ē Er̄ qđ p̄ excellētia sensus lralis inq̄ntū in ea includit' circa cognōtōes diuinā qđ est p̄ fidē: tā illa qđ se h̄t i aliis scientiis vt intellect'. s̄ p̄tia p̄incipia: qđ illa qđ se habēt vt sc̄ctia. s̄ qđ dēduct' a p̄ncipiis qđ etiā illa qđ sunt de suminis causis rez qđ p̄tinet ad sapiām. vt in. iij. et h̄icōz illud aut qđ dicit ap̄ls ad Ro. i. Inutilibilia dei a crea tura mūdi p̄ ea qđ sc̄a sunt itellecta sp̄iciūt'. p̄rie intel' ligit' de his qđ cogit' de deo p̄ creatas: vt p̄loſop̄hi cognouerūt. Ali ibidē dī. Qđ notū est de: manifestuz est illis rē. Ad sc̄tā dicēdū qđ dō m̄tra auctē Breg. non est intelligēdū qđ sensus lralis sacre scrip̄e. scz qđ ab auctore intēdit' deficiat in aliq̄ loco: sic vt fallum in cludat. uel qđ penit' inutile. P̄mū enī cēt i firmare to tam auctē sacre scrip̄e: vt Aug. dīc. Sedm̄ ē r ap̄tm sic dicentē. Quēcūq; scrip̄ta s̄t ad nrām doctrinā sc̄pta s̄t. Sed qđ sensus lralis accept' a significatōe qđ uoces si gnificat res qđ dēfict. in tali casu dīc Breg. qđ redēt' dum est ad significatōem qđ rez p̄ uoces significata. ali ud uiteri' significat: qđ p̄tinet ad mysticā expōitionēz Et in talibz sensus lral' p̄ncipalr intellect' ab auctore. nō est ille qđ p̄ significatōz uocū p̄marie itelligit': s̄ po tius ille qđ uiteri' p̄ significatōz rez p̄ uoces significata tū habet. Contingit aut' h̄ in sacra scripfa multipl'r. P̄t mo in locūtōibz pabolice. vt dcm̄ fuit in r̄tōe ad q̄ntū argumētū. Itēz cū scrip̄a loq̄ns de vno ad lrām: trāsīt ad aliud em' ē figura. vt in p̄ia reglā r vltia b̄i' J̄sid. que ponūt in scđo. p̄logo h̄ postille. Itē cū aliq̄ hystoria fm̄ significatōz uocū tm̄ itellecta nō inducit aliquam instructōem in fide: seu utilitatē in moribz. nec ē indiz cit ad aliquā bonitatē in ueritatē hūana. s̄ p̄t' v̄t aliquā sp̄m mali inducere seu approbare. Et io in talē hystoria req̄rēdus ē necessario sensus fm̄ mysticā signi ficatōem: accommodus r utilis ad aliqđ p̄dictoz. iuxta illud Esa. xlvij. Ego d̄is docēs te uilita. Et h̄ insinuat uerba Breg. in p̄dicta auctē cū dīc. Lū ordo hystorie de ficit. hystoria enī sacra ordinat' ad nrām doctrinā. cuz aut' in h̄ fm̄ significatōem uocū deficiat. costat qđ ordo hystorie deficiat. r sic sū dubitatōe redēdū ē ad spūalē sensus mō p̄dco: qđ in talibz habēt' ē p̄ lrali. Et u' exem plum h̄. in. Reg. i. in hystoria de abūac abducta ad Da uid in senectute sua. put' idēro. ibidē notabilr expo nit. Q̄ide ibidē additōe sc̄da. Qui qđ dē defectus i sen su. accepto fm̄ significatōz uocū tm̄ sepe p̄tingit in sacra scripfa mō p̄dicto. Ali in talibz loc' rēcurrēdū est ad ar tōritatem beati Brego. sup̄dictam que ualde atten denda est.

Copia cuiusdam littere que contra determinatōem predictę questionis a quodam magistro in sacra pagina de ordine minorū auctozū additionū fuit missa.

Hinc p̄sul: qđ r alter symeō annosus: famosus studio diuīe leg: tuā emētā senectute obrulē stī qđ sacrificiū resp̄tūm: in qđ forsan respōuz accepisti a sp̄scō: mō te uidere motē: m̄i p̄t' additōibz declaratiuis declaratōes lrales utruſq; rez stamētū elucidares. qđ i te cēt uena uite r i lumie tuo lu me illi' uidereſ. J̄dico tibi laus r honor i ecclia scōz. vt ceter' sacra scrip̄tura elucidatōibz ē p̄cess'. Et qm̄ alme p̄sul: ap̄z r pastor. sp̄d̄m r agalma luciforme p̄nal' in troductio tui op̄is additōes noīant ad man' mei paup̄is

Prologus

ffis mioris suspirat fama pzo. scdo scripta puenit: in q
cernes meq tue recrudine oplantara ramuculo bone
nate leg: qua intierit paul' ad thesaurizadu pibz filijs
nec min' terminu qstiois. q qrit ma ingeniosa solertia
dignitate lralis intelligere abudare alijs sacre scipfe
sensibz. pzo aut' pre 3 octo rombo achilleis fundamen
tu veritat' agitata. no modicu firmitate eiusde solidan
do. in eo honozis vran' debui decisione assignado sub
nuro senario: in qbz oibz r si magna etuberat vtilitas
atru no ingeniosa subtilitas mere reicit eleuata: si facit
tue qoms definitio affirmatiua: cu sua definitio op/
positu ocludat. qm hic adoratio unagis no p'f unagine
sz imaginariu fit. sic reueretia r honoz lre p'f spm. r p'f
qd vniq dqs r illd pot' honoz eni r reueretia trahit cu
p'p'oz p'u. Mo vna aurea mana plea. vga et tabule p'f
archa feder' sz archa p'f ralia reuereda erat. Quid in
teriora nisi spual intelligena. Quid archa nisi lra p'spe
ctaf. Quid ad h' dicit' ezechielita cavilio manifestat cu
pulcr' ista depingit sub methaphora rote i medio tore
rota i medio tore. lra gee i lra leg: qbz si pcedit vita sed
spuale intelligente: cu subuigat. Et sp'us vite erat i rotis
lre ei e' va vna qua vbi vite ceccitari vdaice p'dicant
cu dicit' Scritami scriptas r. no sanat et p'vna deci/
siois: nec scdm nec stiu nec qritu nec qntu. Poms scru
vbi agit de opatoe sensus lral ad mysticu sensuz: inf qz
p'atio no e' possibil' p'f grad' d'ueriaru sp'ez inf qz no
p'igit p'atio p'f in resioz graduale specifice nate. Qua
re ex his vepedeter fallit motu triplic' p'deratiqis q
sensus lral alijs sensibz simplr p'at' e' dignoz. s. ex pre
ctiois. fallit illd cu cuncta sacra eloqa plea sunt vniq
factis. lrae logiore exteioez sp'us supra lraz coguit pau
lus: cu dicit. Qia in figura ill' argebant' solu scripta: sz
et q'cuqz alio mo tradita. et p'f h' et fallit scdm. r. ex pre
vltiaz. qm q'zo aliqd vniuersali' rano cotabili'. sensus
aut lral p'f sua limitatoz p' doctores famolos r signant
p' doctore irrefragabile e' incotabile. no eni diuidit sz b'f
mystic' m'plicat. Et ponit m'plicatioez doctoz: qm
in q'zian' refert mores: aut fide. p'io mo tropologicus.
scdo mo dupl. qm v' fide deitaz v' huanitat'. Si deita
tis. anagogic'. Si huanitat': allegoric'. L'ruu ar et fal
lit. qm dignitas istoz sensu atred' penes maiorē vti
litate q' p' q'f maiorē certitudine m'qritu e' ex se. no eni
certitudo spual itelligere e' speculatiois sic lral intelli
gerie: sz e' certitudo experientie r fm affectu. r p' modū gu
stus. p' spiratoz r testimoniu spual: et qbz si p'urgit rano
comedatiois postille doctoz. Bicolet. sz p'fido de tui
benigna p'ditoe: cui me deuote comedo estimo roez sine
comedatiois p'urgere et opposit' adiectiuis: qbz Bico
colati tā immente rephede mter'. Comedat eni qz ex
p'io ope. qre suas doctoz postposuit q' imprinetes vt
auctorizaret op' suū ecclie doctoz a q non deuitauit.
Nec p'bas qd dicit' vba sci Tho. esse igne caritat' serania
ra: cu in pluribz suis determinatioibz sunt ipugnata per
p'les ingeniosos theologos viros admirabiles. q si in
eop'pe scripserunt nescio: de' scit. Comedat scdo: et si no
a p'rietate fmōis hebraici que no in lacte fuit sz a ve
ritate sine: circa qua no errant immiscedo illa habitui
theologico q' illa lactant. Comedat tertio i eo q' inter
oēs doctores hebraicos ra. Sa. elegit. qm inf oēs illuz
meliorē theologū inuēt. Ista sic indigetia tue digelte
pudētie alme p'ul scibo calamo breuissimo: comedas
tue ingeniose scie d'fec' calami ignari. atru deo teste tibi
nūc plusqz vniēt i scdo affictoz. cu inf mortales sis nūc
vniōioz. r tui reueretia eēt mibi op' tuū assidua dilige
tia si occurriss' mibi sua p'sta. vne cum gra r viuas iq
tu gloria.

Lopia rffionis ad p'dictam eplam.

Ruerede religionis vir frat' r amice charissime
lras tuas me recepisse recogico. i q' exordio me
alter symeonē vocas: cui in nullo me credo assu
milari nisi i senecta: vna vberi. Sz illaz p'cessu aliq'if
p'pecto te poti' vocare posses alter samaritanū. oleū eni
laudis cu vino rephēiois artificiose fact' attulisti. De
vtraqz at mafia plusqz casus req'ereret credo te attulisse.
Mo eni talē ac tū me sentio qle me scripsisti. nec dicra
mea de qbz agit: in q'zū ingent' mei modul' intelligere
valet rephēioe tua p'digna repio. Si tū si libeter corre
ctioez receptā. Mo eni v' anū nomē acq'ere. sz vitatē inq'
rere p'positam ei Sz p' h' lat' discurredo. q'zū ad p'vnu
tū ventuolū erga p'vna meā affectū a q' p'vno oleum
emanasse p'erno. gratū habeo: r graz retributioe estimo
eē p'dignū. De scdo vo amplector libent' effectū. Ferrum
eni ferro acuit. r p'ioz solutiōibz vitas mag' elucelet.
Decent at p' singla argumta tua dico trere: r oi r'cto
rū floze deposito v'bis plāis qbz in sciaz inuestigatioibz
vri solem' singulis put mibi videbit' r'ndere: obiectiua
sba tua p'p'edo i loc' suis: vt oi p'vsiōe femota: i'nglo
rū vitas apti' inorescat. Dic' eni p'io de qone mea i ge
nerali sic. In qbz oibz r si magna etuberat vtilitas. atru
no ingeniosa subtilitas mere reicit eleuata. Circa qd
no modicu de tua diseretoe admittor: vba eni q' in sacre
scipfe expositioibz magna eruberat vtilitate. qd si i res
ficiat mere eleuata. Quidā eni p'p'az scripuit: Ego d'his
doctoz vtilia. Et si v' dicit' subtilia seu ingeniosa. ralia e'
q' vt dicit' mere eleuata reficiūt sz vtilia distinguat. pot'
p'vne vident' ad alta sape qz ad sobrietatē. L'oseq' di
cis q' si sariat te qoms definitio affirmatiua r. Et q' vt
des q' no videtur v' forte si atrete p'derasti definitioez
meā spual' in scro articulo r'fali. vbi manifeste h' q' de
cilio seu definitioe mea no fuit affirmatiua simplr sz di
stinctiua. Sūt eni ibi tres disti ctioes: fm qz vna sensus
lral p'emiet. fm alia vo e' eq'lis dignitat'. r fm alia etiā
minoris dignitat': qz sensus spual'. Consequē dicit' q'
reueretia r honoz lre e' p'ter spm. qz p'f qd vniq dqs et
illd mag' p'io posterior. Et q' conat' p'cludē q' sensus lit
teralis honozat' p'pter spuale. ad qd v' dicit' eplā b' ar
cha feder' cui honoz debebat' p'pter p'tera in ea: r si ecō
tra. Frater mi' charissime mibi v' te dicit' iouoluisse lras.
Si eni p' h' q' dicit' lra intelligi characteres i tabul' exp'f
sos. r p' spm intelligi sensum p' eos signatus vniqz p'cedit
tibi. sed nihil facis contra me argumētando. Nam sen
sus literalis est qui primo per lram intelligitur: sed idē
secundo ei debetur honoz r potius qz litere materiali.
si autem per hoc q' dicit' litera intelligis sensum litera
lem et per spiritum sensum mysticum seu spiritualem
sic distinguendū est. Nam in q'busiā locis sacre scipfe
vt in hystorialibz. v' r'cta. seu ceremonialibz et h'mōi.
dignoz est sensu amystic' qz lral. vt in scro articulo re
sponsali qoms p'dicte fuit ostium. Et in talibz p't h' lo
cū exēplū p'dictū b' archa feder'. In alijs vo loq' vbi sen
sus lralis solus fm Aug. inquit. exēplū p'dictū nuli
lum videt' habere locū vt patz in materia p'p'ia de qua
loqueris an tabulis enim testamēti que in archa feder'
concluebant'. nihil aliud p'nebat' nisi p'cepta decalogi
Que qdem p'cepta no exponuntur principal' seu comū
niter nisi fm sensum lralem ad que oēs expositioes cor
quāscunqz multiplices reducunt'. Consequēter de
ducis visionem ezechielis de rota in medio rote ad tu
um p'positū ostendendū: quod manifeste videtur no va
lere. Et eni hanc visionē a llegalis fm sensus lralem: in l'
roga mgem Bico. qui lralis sensus maxime sequit' et v'
cet tibi. q' p' quaternū nūez animalū r rotaz in v'itoe

In additiones

zechielis intelligitur quaternarius regnorum succedentium, scilicet Chaldaeorum, persarum, grecorum et romaeorum, et sic auctoritas tua secundum litteralem sensum nihil facit mihi. Si autem ea allegas secundum sensum spirituale, vide Breg. qui hac visionem in omelias suis super Ezechiel, eleganter exposuit. quod rotam in medio rote novum testam in medio veteris exposuit. Et ostendit quod utroque testamento per omnia in utraque rota invenitur sensus litteralis et spiritualis. Sed dicitur: sed utroque testamento invenitur sensus litteralis et spiritualis, vita tamen non procedit nisi spirituali intelligentia subdit. Et ipse vite erat in rotis. Audi rogo si per spirituale intelligentiam solum intelligeres spirituale sensum seu mysticum excluso sensu litterali manifeste devariosa veritate sacre scripture. Et ostendit enim quod omnia que de necessitate salutis tradidit credenda seu agenda in sacra scriptura: sub sensu litterali repunt. Mysteriorum enim summe trinitatis et unitatis quod in credenda summi tenet locum; et auctores sacre scripture secundum sensum litteralem intellectus fundant. vnde Aug. tractatus de ordine fruendo cum de trinitate agit. i. libro. c. ij. in libro de trinitate sic dicit. Proinde secundum auctorem sacre scripture, utrumque sit deus beat demosttrandum est. unde istis garrulorum rationa toribus. Et ostendit autem quod auctores sacre scripture quod nos obligant ad credendum in mysterium sancte trinitatis si ille qui secundum sensum litteralem dicitur. Tantummodo est a talibus summis criticis argumetur secundum eundem Aug. de doctrina christiana. Et si testimonia que a magistro in. i. dist. ij. ad hunc mysterium fundanda deducuntur: intelligitur secundum sensum litteralem, ut ibidem patet. De mysterio autem in carnationis ubi in cuius agnitione vita eterna consistit. Et hec est vita eterna ut cognoscatur deus et que in illis filii tui. Et dicitur: Et quod omnia circa hanc necessitate salutis credenda, in sensu litterali principaliter traduntur. Et cum de incarnatione dicitur. Et verbum caro factum est. Sed secundum sensum litteralem incarnationes verba significant. Et cum de morte dicitur. Et clamans voce magna exprobrauit. Et sic de aliis circa humanitatem christi credendis que omnia in sensu litterali inveniuntur. Et de creatione mundi et aliis articulis fidei que nobis proponuntur credenda, que omnia sub sensu litterali inveniuntur. Et idem huiusmodi in infocuto: ita ut dicitur. De his vero que agenda sunt de necessitate salutis solum accipio illa duo manifesta in quibus tota lex predestinat et propheta, secundum testimonium salutatoris. scilicet diliges dominum deum tuum ex toto corde etc. Et diliges proximum tuum sicut teipsum. Ista enim mandata non habent nisi sensum litteralem. Non enim in loco res significantur per vocem deus seu per hanc vocem primum, et per hanc vocem diliges, vterque alias res significat a quibus rebus significatis sensus aliter accipitur, ut est manifestum. Et attende quod non solum predicta que de necessitate salutis sunt agenda, sed et illa que ad statum perfectioris pertinent, et que etiam dantur, habentur per sensum litteralem ut cum dicitur. Si vis perfectus esse vade et vende omnia que habes et da pauperibus. In quibus verbis secundum sensum litteralem intellectus: intelligitur omnia illa que ad statum perfectioris pertinent, ut est manifestum. Et de doctrina sacrorum ecclesie quibus gratia iustificationis datur seu augetur, quod per que sensus datur nobis in scripturis, per litteralem seu mysticum non est dubitabile quod per litteralem. Et enim dicitur. Quis crediderit et baptizatus fuerit etc. secundum sensum litteralem institutio sacramenti baptismi intelligitur. Sicut cum dicitur. Caro mea et est caro, et que manducat carnem etc. secundum sensum litteralem dicitur homo habet vitam eternam facti eucharistie. Summe per sensum litteralem homo dicitur. Et ostendit alterum partem veram, scilicet per penitentie intelligentiam. Quis ergo sane mens audeat dicere quod in sensu litterali non est spiritus vite, cum in eo omnia credenda et agenda ad vitam spirituale pertinentia tradantur. Sed forte diceret quod omnia predicta et habentur in sensu mystico, nam per sensum allegoricum habet ea que sunt credenda, et per tropologicum que agenda etc. Sed quod dicitur quod nihil sub sensu spirituali continet fidei vel moribus necessarium, quod scriptura alicubi per litteralem sensum non manifeste tradat. Unde Aug. ad vincendum donatista. Quis autem non imprudens me nitatur aliquid allegoria positum se adducere, nisi habeat etiam manifesta testimonia que lumine illustrent ob-

scura. Sed vterque de sensu mystico videtur dicere. Hec enim est vera vita que verbum vite cecitati iudaice predicta causa, cum dicitur. Scrutamini scripturas, in quibus putatis vos vitam eternam habere. per hanc enim verba lenio te estimare. quod per scripturam scripturas a christo preceptum iudeis, intelligitur eis mandatum esse ut de sacris litteris educerent seu extraherent sensum spirituale seu mysticum, quod salva pace dixerim nullam continet vitam. Iudeo enim tibi dicitur fratres Scrutare omnia sacra evangelia dei, et non repies secundum allegasse auctorem aliquam sacre scripture vel discipulum erudieris, aut iudeis dicerentur, seu etiam diabolo tentanti nisi sub sensu litterali intellectu. Unde et magister Nicolaus hec recte consideras in tota postilla sua veritate, ubi occurrit alius textus allegatus in nouo christo vel a discipulo se exponit cum secundum sensum litteralem, antequam quod est illud patet. Rapide que reprobauerit edificantes hanc factum est in caput angelum, exponit intelligendum esse secundum sensum litteralem de christo, eo quod christus iudeis illud tertium de seipso allegavit. Sicut omnes auctores veritate, quod apostolus allegat ad Hebr. i. ad perbandam diuitiam christi et alta et mysteria conat eos reducere ad sensum litteralem quantumcumque prima facie habent aliam apparentiam quod est necessarium, ad hoc quod sint efficaces adcludendum interius, et sic in locis aliis quantumcumque totum possibile. Et quod excludit te, ipsos enim sensus mandabat christus scrutari de quibus ipse quotidie dicebat, predicabat seu disputabat quod sunt tantum litterales ut dicitur. et idem illud verbum christi Scrutamini scripturas, quod per te allegas, secundum magister predictum exponit de mysteriis christi in sacris scripturis intellectu repuntur. Dicit enim super predicto verbo, scilicet scrutamini scripturas per prophetam, sic scripta veritate, designat tempus aduentus eius. Hec, penult. Non auferet sceptrum de iuda, et dicitur, ubi definitur aduentus sancti christi sub numero certo hebdomadarum. Determinat et locum natiuitatis Edicte, et tu bethleem. Determinat et modum nascendi. Et ecce ego precipiet, et morietur iherosolymis. Et ecce rex tuus venit tibi. Et modum moriendi. Et sic, etc. Sic omnis ad occasionem ducit etc. Et breuiter omnia christi mysteria in veritate inueniuntur expressa et in christo completa. Hec ille. Et ostendit autem quod omnes auctores predicti allegare per postillatorem secundum sensum litteralem predicta mysteria significant. Et sic patet quod cum dicit Scrutamini scripturas, referendum est ad sensum litteralem quod est intentum. Sed forte dices quod sensus litteralis non indiget scrutamento, cum et significatis per vocem accipitur, et sic statim offert se intellectui cum modico scrutamento seu rationis indagine. Unde de hoc superfluum videretur cecitati iudaice christi statum predicasse. Scrutamini scripturas, cum ipsi de hoc sensu satis edocti fuissent. Non sic fratres mihi nosse. Sensus enim litteralis sacre scripture licet ex significatis per vocem accipiatur, ut dicitur, multi tamen in eius intentione vel acquisitione errauerunt tam in veteri quam in nouo testamento. Eius ratio est, nam sicut de veris dicitur quod sunt et precepta seu precepta legitur per prophetam, Recte sunt vite dicit et iusti ambulabunt in eis, per uariatos autem conuertentur in eis, sic in sensu litterali contingit, scilicet quod licet sit recte, et planior, et iusti, habentes lumen fidei, ambulabunt in eis, sed interitus et significatis per sensum litteralem fide adheredo, per uariatos tamen, scilicet careret homo lumine sed fidei conuertuntur in eis. In veteri testamento iudei christo contemporanei circa homo sensum litteralem multipliciter errabant, sicut et moderni priorum suorum errorem sequentes ut in multis locis euangelij patet. Et in preceptis decalogi que sunt principalia inter legis precepta intantum errabant, quod per precepta de observatione sabbati intelligebant perhibere ad litteram, ne quis in sabbato proximum suum curaret quod est inhumanum. De quo profutabat eos christus ostendens quod licet in sabbatis beneficere dicitur, Quis ex vobis que habet vineam ouem et si ceciderit in sabbato etc. Sicut in homicidio si intelligebat

Prologus

prohiberi nisi occisione corporis humani. Quibus aperuit
vobis sensum, asserens omnem iniquum motum ad nocendum
fratri in homicidii genere debere puniri. Hoc idem declarat
Aug. 3. faultu de oibz ill' de q'bz dicitur in euangelio. Audistis qz
dictu e' atqz. Errabat et circa pceptu de honoratoe pa-
rentu. irritu facientes dei madata p' traditioez suaz vt
testat' Mat. xx. et mar. vii. Quia roe ofudit de eis dcm
fuisse p' p'la. p'ls hic labijs me honorat et. Sup q' et alijs
erroribz q'bz adhibebat i sensu lrali sacre scripte deficie-
tes. de eis ibide' claudit. Lea ff et duces cecoz. An ceci-
tas iudicia qua rps reprobatur: circa falsuz intellectu sen-
sus lralis p'stitit. Pater et h' p' p'dictas auetes ve. testi-
quas postillator allegauit se illis vbi Scrutami scriptu-
ras. Que q'de auetes fm vez sensum lrale mysteria rpi
significat: vs. dcm e'. Que q'de sensuz lrale iudei multi
p' parte pueretes vitate fidei p' eas ep'ssum no verent
negare. An recte eis dicit Scrutami scriptas. i. diligenter
attedite veros sensuz lrale i eis p'tetu. q're attededu q' inf-
p'dictos errores p'ciosos erat error circa cognitioez rpi
circa qua p'tinacissime se heb'at. Testat' ei Lucas q' cum
eis semel i synagoga ill' Esu. Sp'us d'ni se me. p'per qd
vntit me euangelizare paup'bz et. exponeret de seipso su-
isse dictu finast' reiecit illu extra ciuitate vt p'cipiraret
eu. Derito igit talibz rps dicebat: Scrutami scriptas.
Quia si talia scriptaz sensu lrale vez habuisset: testio-
niu vez inuenissent de rpo. et no subidgit. Ille ff q' testi-
niu p'hibet de me. Testimoniu aut a facta scripta si h'e
certu nisi ex sensu lrali: vt Aug. in mlt' loc' testat'. q'dem
p'z in no. testio. Ma si aut' vez lraz sensuz habuisset hui'
dicti. Ego et p' vnu sum'. Idanc vntate intelligedo i vbi
tina nasa. Sicut ill' dicit. pater maior me e'. vez intelle-
ctu habuisset. intelligedo maioritate resp'cu nase assum-
pte no corruisset in heresim sua d'natata. Sed q' p'dicta
alif intellexit ad lram q' catholici sp'isco ulamati itel-
lectu r'laplus e' in laq'uz. Et sic p'z q' circa vez intellectuz
lterale euangelij p'dict' error p'stitit. et sic intelligedu est
de alijs. Et q' p'z intentu. Alterius dicit q' no satiat re-
p'um decisionis. nec scdm nec tertiu nec q'ntu nec q'ntu
Circa qd si ofidisset rone tue insatiat: forte satisfieret
tibi. Sz q' p' remissu assignare rone: nulla tibi do re-
spon'sione: nisi q' cauedu est ab insatiabilitate cordis q'
in sacris scriptis repbat. Circa sextu: q' ubi declarasti me
tem tuam merito r'fidendu e' tibi. Dicit p'io q' inf sensuz
lterale et mysticu no e' possibil' copatio: qd valde irrona-
bilif dictu reputo. Tu q' tuip'e p'dictos sensuz coparas
ad inuice. Assert' eni q' sensuz mystic' e' dignior. et p' p'ns
sunt opabiles p' te. Tu q' null' ronabilif negare possz crea-
toze e' digniore creatura. Distata at inf creatoru et crea-
turam excedit quacumq' distantia inf res creatas: vt est
manifestu. Tu etiā q' isti duo sensuz de q'bz agim' sunt
sp'es sub genere expositiois sacre scripte p'tete. vtz p' oes
doctores d' h' loq'ntes. vt Beda. Aug. et alios. Nihil eni
p'hibet. q' sic dicim' sp'em h'ianā e' digniorem brutali
seu irronali. sic dicim' q' vni' sensuz sacra scripturam ex-
ponedi sit altero dignior. Consequit' q' dicit' in oclu-
sione q' sensuz lralis est dignior ex pte ext'iois: eo q'
q'libet p'posito sacre scripte h'z sensum lrale vez. Sensuz
ho mysticu no se ext'edut ad totā sacra scripturā. E contra
qd dicit' fallit istd. cu cūctra sacra eloq'a plea sint d'ntes
sacramētū. Itic videt' inuoluē s'ntas p' acceptoz h' d'cti
sacramētū. si eni accipes sacm. p'one vt significet sacra
noue leg' et veter' sic fallum assumeres. mltā eni sūt
eloquia diuina: in q'bz nlla sit mēno de sacris: in q'cuqz
sensu talia eloq'a sumant. Si aut' p' sacm itelligas sacz
secretū vt p' h' intelligat sensuz mystic'. sic et assumeres
fallum. Dicit' eni in se do articulo q'stionis de q' agit

q' sunt mltā in sacra scripta in q'bz sol' sensuz lralis est
q'rend'. et e' s'nta Aug. s'c Beda. ad lram. Si aut' p' sacm
intelligi q'cuqz sacra doctrinā: sic vez dicit' h' nihil facit
p' me. q' in ill' passibz in q'bz sol' sensuz lral' q'rend' e' sūt
mlta fac' documēta de fide seu moribz p' deductum
fuit. Et sic p'z q' ext'io sensuz lralis stat i suo vigore.
Sz ad p'batōz tui assūpti. q' sensuz mystici ext'endat
ad totā sacra scripturā sic allegas. Itic loq'ioze ext'ensione
sp'us supra lram cognit' paul' dū dicit. Sia in figura cō-
tingebat ill': no solā scripta s'z et q'cuqz alio mō tradita.
Itic auetes Pauli si bñ attēdas nihil fac' p' me. loq'f eni
ibi de gest' p'li tui sub antiq' testō de gētis. q'p' vita erat
p'phetica. An narrat' in eodē caplo q'buldā eoz gest'. Itaz
in trāsitu mar'qz sub nube et h'mōi: claudit Itic aut' oia
p'ngēbat ill' in figura. Mō eni dicit solū: oia p'ngēbant
s'z cū hac additōe: Itic at oia. vt ofideret se de ill' et ill' b'z
tūmō loq'. Sicut si dicit' q' oia vicebāt ill' in figura: s'z p'ngē-
bāt. In q' mātēste ofidit q' loq'f de gest' p'ngēbat' n'
at reuelat' seu p'cep'te d'c. Itic qd dicit' in vesti lege. Au-
di ist' d's tu' vni' e'. cōtingebat eis i figura. Et q' dicit'. Dicit'
liges d'ni vni' tuū ex roto corde tuo et h'mōi. et sic de si
mltibz. Abit. ibi ei sol' lralis sensuz e' q'rend' h' m' s'ntas
Augustini. Et ex hac ofideratōe clar' p'z p'minētia sensuz
lral' fm ext'ensione. Et dicit' eni se ad auetes notabilio-
res et excellētiōes sacre scripte. de q'bz dcm e'. s. an q'bus
auetes mystic' sensuz no habz locū. Consequit' dicit' q'
sensuz lral' no e' vniuersalior. q' q'nto aliqd e' vniuersal-
l' tāto cōicabil'. s'z sensuz lral' p' suā limitatōez p' do-
ctores famosos: et signat' p' doctore irrefragabilē e' in-
cōicabilis. eo q' no diuidit' h'z bñ mystic' mltiplicat'. At-
tende frat' rogo. Si coparas sensuz sacre scripte ad in-
uice fm eoz limitatōem ad mātias de q'bz agit. mātē-
stū e' q' q'libz sensuz mystic' limitat ad certā materiam
et p'ologie' eni sensuz solū agit de agēdis fm mores.
Allegorie' vo de credēdis. Anagorie' de spandis. Sensuz
at lral' de lingul' p'dictis. et de tā gest' manifeste tra-
ctat. Itic credo q' doctor irrefragabil' h' oppositū asserat
Et sic p'p'atio tua pot' fac' p' me. Itic si attēdisti vltimatē
quā attribuo sensuz lrali sacz mātēsta e'. E ofidit aut' i h'
q' no solū lrali seu sapiētes s'z et rudes q' ad itelligibilia
capieda no sunt idonei. tū p' sensuz lrale capuit sp'italia.
sicut sub silitudibz corpaliū. Itic ill' dicit' apl'. Sapientibz
et insipientibz debitor sum. vñ ex pte h' vltimatē sensuz lra-
lis mātēsta h'z p'minētia. In h' aut' qd ob h'z de in cōica-
bilitate. si sic opinat' a vitate deitas mātēste. Et dicitur
eni sensuz lral' cultibz p'positōi sacre scripte vt dcm e'. Et
itaz in mlt' locis vni' passus h'z mltiplicē expositōnem
lralē. put sūt ofidit in art. articulo q'libz. Et e' sensuz
lral' abyssus mltā p' magnas difficultates in ea p'ten-
tas. circa ea q' ad fidē et mores p'tinet. Itic mātēsta. Itic
sciaz h'ianaz lib' in q'bz sol' sensuz lral' est m'q'rend'. Itic
p'lina cōmēta sunt. et ples expositōes seu scripta. Itic
mltū et mltiplices gōnes ad mētē autoz intelligendā
seu euicidādā. vtz in p'ctis. metaphis. et ethis. Similit'
in facultatibz vtriusqz vni' h'mōi: in q'bz nec in t'retu-
nce i glo. e' s'ntus nisi lral'. Si igit i ill' in q'bz solū illa tra-
ctant' q' in lumie nafali rōnis cogsci p'st: tot mltiplici-
tates cōmētoz. varietatesqz q'stionū et p'positiōnū et hu-
i'fmodi circa sensuz lralē inueniūt. q'nto mag' i scripta
diuina vbi agit de his q' sup'naturali lumie tūmō g'no-
scunt inueni p'st mltiplices sensuz litterales seu expo-
sitiōes gōnes et h'mōi. Itic credo te latere q' sensuz lra-
teral' diuidit' in tres sp'es fm Aug. in libro de vtilitate
credendi. s'z in historica. ethymologica et anagogica: vt
in tertio articulo exposui. Sicut et septē clauēs seu regle
quas ysidorus tradit in h. de summo bono q' in plogo

In replicas.

a postillatore ponunt. nō sūt nisi qdā spēs sensus lralis
vt p̄t intelligēti. Et q̄bō māifeste patz. q̄ sensus lralis ē
cōcabilis & multiplicabilis. Dicit em̄ p̄t q̄ dignitas
istoz sensuū atredif penes maiore vtilitate q̄ seq̄t ma-
iore certitudine. q̄b tibi cedo. put in q̄one p̄dicta largi-
us ē deductū. S; q̄ subiungit. q̄ certitudo spūalis intel-
ligētie si est speculatois sic lralis intelligētie. h̄ ē certitu-
do experientie & em̄ affectū & p̄ modū gust. q̄ inspiratoez
& testimoniū spūali. hic manifeste inuoluis s̄nias. At
tribuis em̄ sensui spūali seu mystico q̄ in boie spūali h̄z
locū. nō em̄ d̄ rōne sensus spūalis seu mystici est. vt der-
graz em̄ intelligēti seu inueneri. nec etiā ē necessariū q̄
h̄is vep̄ sensū mystici seu spūalem sacre scripture. sit in
grā gratificāte. Sufficit em̄ ad sensū spūalem seu mystici
recte inuentendū seu habēdū. habere seu p̄cipare do-
nū. p̄p̄ie seu donū interpretatois s̄monū. q̄ licet sint grē.
tū sūt grāz date tū. & sic certitudo illa quā dicit p̄ modū
gust. p̄inet ad donū sapie. s̄m q̄ spūalis h̄o iudicat oīa
etiā p̄iūda dei. Et h̄o dicto tuo etiā seq̄ret q̄ null' h̄er
certitudine alicui' sensus mystici seu spūalis sacre scri-
pture nisi etis i grā. Et cū nemo sciat de lege cōi vry sit
dign' amore v' odio. seq̄ret q̄ null' sciret se h̄re talē cer-
titudine p̄dicti sensus mystici d̄ lege cōi. q̄d esset valde
inconsōnū rōni. E' seq̄nter dicit q̄ si p̄bo v'ba scī Tho.
esse igne charitatis examinata. Si bñ attendisti v'ba mea sic
dicit. Credo v'ba scī Tho. esse igne charitatis examinata.
Et si d̄ credulitate mea nō requirit aliud testimoniū. nisi
q̄ i dicit & i script' meis semp seq̄ istū sc̄m̄ doctore. et i-
nā digne & sufficiēter. nec igno: o q̄ dicta sua i p̄libo sūt
impugnata p̄ p̄les ingeniosos theologos viros admira-
biles. vt dicit. necer h̄ impedif mea credulitas seu p̄ieca-
tio. Et q̄ sepe oringit doctrinas v'as ipugnari. ad i the-
ologos. q̄ p̄ncipiū positū ē i signū cui dicit. q̄ i p̄p̄a
thetis. Et q̄ illa in q̄bō dicit nō referūt vt s̄mit cre-
do ad expositōes alicui' passus sacre scripture an sic vel
aliter tenear. & iō talia apd me q̄ d̄ solo v'ō intellectu sacre
scripture & diuie curo. mag' sūt curiosa q̄ fructuosa. v'is
& apd d̄ s̄libo dicit. q̄ q̄stionē mag' p̄stāt q̄ edificatoez
tē. Et nō em̄ comēdas mag' Nicolai. eo q̄ s̄nias s̄a-
ctoz doctoz. p̄nie s̄nie postposuit. vt autorizaret op' suū
Et si simpl' illū comēdares recte v'it'z faceres. Comē-
dand' em̄ est q̄ tāto studio & labore sacra scripturā expo-
suis sub plano & s̄nau' s̄ilo. S; miror re ex h̄ illū comē-
dasse q̄ s̄nias suas dicit sc̄tōz p̄posuit. vt ats ad autorizā-
dū op' suū. cū h̄ic comēdatōi nō solū sacra scriptura
repugnet. Legit em̄. Nō q̄ semp comēdat ille p̄bat' est
ij. l. o. r. Et alibi. Laudet te os alienū nō tū. p̄ ouerb.
xxvj. Hoc etiā p̄bica doctrina suadet. Sit em̄ p̄bs. Lau-
dam' seipos vitupantes. Sc̄do p̄ oppositū seipm̄ lauda-
re seu alijs p̄ponere. nō est comēdabile p̄sertim cū po-
stillato: d̄ q̄ loq̄mur vt orās minor dign' p̄fessor hu-
militate si p̄sumptōez seq̄ estimād' est. Magna em̄ de se
sentire b̄ q̄ mollib' vellunt in domib' regū p̄uenerūt.
nec em̄ adduci possū. vt credā q̄ postponere s̄nias sacri
l'icero. vel alicui' sancti doctozis dicto Rab. sal. p̄sertim
vbi rō nō suadet comēdatōne reputes dignū. Lauda ḡ
em̄ in q̄ laudād' est. in recta videlicet intentōe quā credo
em̄ habuisse. & p̄pter laborē magnū quē sustinuisse v̄nbi-
um nō est. vt sacra scripturā exponeret. & p̄ maior p̄re re-
cte. nō aut ex eo q̄ a sc̄tōz doctoz interdū expositōib' in-
debite veniunt. Sc̄do v'ō comēdas postillato: ex h̄. q̄
p̄ habitū theologici v'itate s̄nie habuit. licet i lacte nō su-
p̄sset. p̄p̄ietatē hebraici sermonis. Et d̄ salua pace videf
min' rōnabil' dictū. nōnū est em̄ q̄ habit' theolog' si
se extendit ad donū linguar' habēdū. & tē cū theolog' dicit.
sic ē i hebraica v'itate. & ibi si sic inuenit. si est ex h̄ comē-

dand'. Comēdas est tertio ex h̄ q̄ inter doctores hebraic
cos si inuenit meliorē theologū q̄ ra. sal. Circa q̄b nōnū ē
q̄ si i rei v'itate ille fuit min' perit' q̄ alij. nō d̄z comēda-
ri ex eo q̄d seq̄t em̄. p̄tū i deus & i s̄onis autoritatib' s̄ctoz.
Comēda ḡ illū i his & ex his q̄bō comēdand' est
& libeter p̄lectar comēdatōes tuas. E' occludēdo ḡ cha-
rissime si si credas me resp̄dēdere voluisse postillatoez
vt dicit. absit a me. h̄ pot' postillā suā cē simpl' comēdā-
dā ex p̄sse asserui i q̄one p̄dicta. h̄ in aliq̄b loc' sentia cā
min' sufficere q̄d nō reputat viciū simpl'. Memo namq̄
mortalū p̄fecte oīa examinare p̄t. Sepe em̄ dormitauit
l'omer'. Sanctū aut est i oīb' sciētis p̄sertim i scriptu-
ra diuina semp p̄honerare v'itate. Et nā fr̄ dilectissime
esses i meo s̄onio saltē aliq̄tulo tpe. vt s̄m̄ discurre
valerem' additūculas has. & sic experimēto cognosce-
res. q̄ i illis loc' i quib' ab ei' dicit' deuiare videor. zelo
veritatis nō resp̄dēdēdi studio p̄cessi. & etiā i his nō in-
dicio p̄p̄io deuiant. s; seq̄ndo maior s̄niam. Vale frater
in d̄no & melioza charitata semp emulare tē.

Incipit plog' in replicas defensiuas postille fratris
Nicolai d̄ l'ra ab impugnatōib' d̄ni Dug. editas a ve-
nerabili & religioso p̄re fratre Dabthia do:ing sacri ordi-
nis minor. p̄iūte s̄arone m̄stro. ad plurimoz rogatū
p̄fatā postillā vt veritate licentē amplectantū.

Adestā antiquā tenere hōies iustos atq̄ san-
ctos decebat. & ordinata regularit' inuirtus nō
grauare molestā. Nā sic min' bñ gesta correcti-
onis lūnā. sic optime facta laudē & gl'iam req̄-
runt. S; q̄ d̄m̄moda p̄fectio solis diuis reb' cōperit. in
cūctis h̄ianis opib' repit poterit q̄ resp̄bēdēdione dignū
est. cū modestia ist' vt ait beatus Aug. an p̄iū. retrac. q̄ mo-
destia si nō i agibilib' s; i sc̄bilib' locū h̄z. Nā s̄m̄ v'itū
intellectū sacre scripture. circa diuinū sc̄ibile errare nō
p̄tingit. iō ip̄a sola h̄ic honorē sibi v'edicat. vt recte itel-
lecta sine resp̄bēdēdione p̄sistat. vt vult beatus Dyo. d̄ diuis
no. c. ij. Nihilq̄ ei' d̄rū nisi sit omnino falsū. In ea q̄z nō
hil repit absurdus. s̄m̄ Aug. xij. sup̄ Beñ. c. i. Diuinitas
igit' & v'ietas i ei' expositōne nō h̄z ortū ex illa doctrina
irrefragabili. s; ex eo q̄ ei' expositōes intellectū plenū
nō sunt affectū. vt vult beatus Dyo. l'ari. ij. d̄ trinit. Que tū
expositoz diuinitas nō omnino inutil' est. quoniam p̄ ea p̄-
grūta studētiū exercit' vt v'itas inq̄rat. Sicq̄ ecclie p̄s-
cūte insurgētes hereses. vt inq̄t beatus Aug. i sup̄ Beñ. s;
manicheos. Quē igit' sc̄i & catholici sacre scripture tra-
ctatores antiq̄ nēdū p̄sentēdo. vep̄ etiā salua fide v'itē-
tiēdo. a successorib' grās mēuerūt imortales. Nā post' &
p̄ eoz v'enerādos sc̄tōz labores excitari p̄ p̄bico nari s̄-
l'z doctores in eoz comparōe modernū nō par' laudē di-
gni surrexerūt. q̄ i sacre scripture expositōe desudātes vt
v'itā haberēt eternā talib' p̄missis. ip̄as elucidanēt sen-
sū ip̄' i'alem tāq̄ mag' autēnticū inq̄retes. Inq̄ q̄z mḡ
Nicolai d̄ l'ra i lingua hebraica siml' & latina perit'. v'itū
uersalio: & p̄clarior repit. cui' spūm̄ tāq̄ pueri iunioris
d̄ minor frat' ordie de' illustrādo misericordit' susceperūt
Ipe q̄z sic suscit' q̄d sine s̄ctōe didicit. sine iudicia cō-
municauit. & tāq̄ sapiētib' & in s̄p̄iētib' magnis & pui-
lis debitor effect' satisficere cupiēs op' egregiū cōposu-
it. & i ecclie sancte gazophilatū paup' p̄fessione cū v'itua
paup'cula studere volētib' p̄futur' obtulit. & hoc ip̄m op'
suū postillā nūcupari decreuit. hoc in quā op' postille.
etiā tāte sufficiētie fuerit q̄ ip̄m si solū puult. s; & magni
nec solū fideles. s; et i fideles i dubijs circa sacre scrip̄e
l'rales itelligētiā req̄rūt. ip̄e. s̄m̄ mḡ Nico. vt vere bñ. h̄s
i p̄fectū se recognoscēs & vt pius culpā agnoscēs vbi ior
tassis culpa nō ē. i p̄hemio sui opis. le & p̄ ei' scripta de
terminationi saucte matris ecclie submittēs lectore be-

Epistola sancti hieronymi

involū & correctorē efflagitat charitatīū sciens q̄ nō
expi pte bris. vbi at̄ charitatīū correctorē exposulat. i
sidiosum corruptorē iuente pbaf. Mā qdā inde vt d̄
in hispania ad fidē ducit paul⁹ i baptisimo noiat. t̄
dē ad eccliam burgensem pmor. oī modestia postposita
p̄fata postilla ecclie sancte necessaria. t̄ cunctis studiosis
venerādā hostiliter iuasit imoderatiōe p̄ beatā bylariū
p̄. de t̄mi. rep̄hēsiue descripta vbi d̄. Lōtra vitatē aut
nō intellectā aut offendētē. vel stulte. vel viciose volūta
tis error obmittit. Immoderata ē enī oīe suscepta ex
lātariū p̄matia. vbi nō rōm volūtas subscit. s̄ bis q̄ vo
lum⁹ rōnē inquirim⁹. placidis doctrinā coarptam. Mā
q̄ nois poti⁹ q̄ rei erit doctrina q̄ fingit. bos in quā im
modestia modos. vt ita dicā. dicit paul⁹ Burgesē. mani
feste tenuit. q̄ i multo osidit se postilla odisse t̄ nō iteller
isse vel intelligere noluisse. sicq̄ eā tāq̄ irōnabile fallā
erroneā i mlti iprobant. vt opus tāinsigne tāq̄ lauda
bile apud min⁹ sapiētes p̄cipēsus reddat. Et vt imode
stia p̄fata modis assumptā colorare videat. iuasitōes q̄s
scripsit additōes. q̄uis vere sint corruptorē noiant
postilla q̄ vt p̄t̄ in effectu fictē p̄mēdauit. Mā i pbemio
sui corruptorē q̄ hac postilla scribē s̄ filio suo alfonso sic
ait. Qm̄ iter innumerabilia pene opa q̄rū vitate diuina
scriptura circūdata refulget postilla. Nicolai d̄ lyra. tā
sui recēta q̄ sui digna celebritate clarescit. q̄ vtrūq̄ re
stamētū discurrens studiose sensum l̄alē q̄ iter ceteros
p̄cipuus ē copiosa luculētia tradidit. hanc tibi donare
pposui. q̄ legare p̄ceptā iter viuos. nō nude adona
re. s̄ paterna additā mēra p̄mo munus. lo cumulare vt
sum est hec Burgesē. Mā si opti sic p̄mēdato nō detrabē
tia addidisset. t̄ vbi emēdātū foret cū modestia emen
dasset. nō eēt loc⁹ redargutor. S̄ q̄ sub titulo additio
nū calūnias corruptorē m̄scuit q̄ntū p̄ eū fietit. mlti
n⁹ caus⁹ opus vile redere studuit. t̄ ad modū scorpionis
facie blādiēs cauda pupugit. t̄ corrupit. q̄tē n⁹ ope sic
vilitato. sensus sacre scripture l̄alē. t̄ p̄cipuus alibi
ita plane. plene. t̄ cōpēdiōse nō repibilis. nō min⁹ ne
gligenter q̄ piculose trāsiert i abulū. Ego frater D̄
bas ordias fratru minor̄ iter sacre theologie p̄fessores
minim⁹. p̄uicie saronie m̄sler idign⁹. ad mltorū p̄fata
postilla carpendentū rogatū. certamē s̄ Burg. p̄ ingro
Nicolaus suscepi. nō vt postille q̄ se ipsas sufficienter de
fendit p̄ferā ad miculū. s̄ vt osidā m̄gri Nicolai. t̄ ei
op⁹. sine modestia stimulo inuidie. vane glie vel vtrius
q̄ a Burgesē vtiliter ipugnatū. t̄ sic op⁹ Burg. vere esse
postille corruptorū. ita vt op⁹ illud cū deo fanēre p̄sū
matū fuerit. correctorū corruptorū venit merito nūcu
pādū. i q̄ corruptorū q̄cqd̄ dicit m̄gri Nico. nō obutar.
t̄ si rep̄hēsiōe dignū vt additā mēra reliquā itactū. nec
viri factā. vbi burg. aliq̄ue passum aliter q̄ postillator
exponit scim⁹ et apud sc̄os doctores eiusdē passus esse
varias expositiōes. nisi fortasse a veritate vel a cōi snia
doctoz notabiliter deuiaret. In h̄ aut ope. t̄ q̄cūq̄ alio
p̄ me facto vel i poster fieri deo totū dignis t̄ legitis
correctorū submitto. t̄ si i h̄ ope rep̄ciat q̄ dixerim
Bur. d̄ lyra. nō rep̄ciat vt blasphemā. s̄ ad l̄am q̄
delyrat. q̄ cū lyra nō cocodāt. In h̄ igit correctorū hūc
ordinē cōter fuabo. p̄io em̄ p̄ctū corruptorū fidelit
referā. de h̄c q̄ t̄ quātū s̄ postilla m̄gri Nicolai fact
osidā h̄ p̄supposito circa sensus l̄alē. q̄ postillator et
burgesē. p̄cipalē q̄rūt q̄ sit adēgra rō sensus l̄alē dicā t̄
q̄ sensus l̄alis sit ille q̄ ē ver⁹ rōnal p̄ sp̄i sanctū itē
t̄ p̄ voces aut res sine absurditate significat. q̄ ita rō
adēgra sensus l̄alis h̄ a brō Bur. sup̄ Bēsi. ad l̄am. t̄ a
brō Brego. i mo. al. put̄ ēt Bur. eosdē ad id allegat in
disputatiōe q̄stiois p̄ambule.

Replica s̄ qdā dicta Bur. in questione p̄ambula

Hic cur⁹ q̄stiois articulo arto Bur. notat postilla
torē i d̄uch. p̄io q̄ p̄poderat expositionē in fi
delit. Sedo q̄ distulauerit reuerentias t̄ au
ctoritates sc̄oz doctoz. Quid i tras. sit i p̄io dicei lo
co p̄ bur. allegato. videlicet Bēsi. i. Circa sc̄dm notan
dū q̄ sc̄oz auctoritas t̄ reuerētia vbi vt sancti locuti
sūt. s̄ d̄ a fidelitū venerari vt p̄t. xv. di. decret. p̄ totū
vbi s̄ vt hoīes. t̄ ex opinioe locuti sūt. nec sc̄i t̄ h̄mōi
sibi volūt honore deferri. vt p̄t. i. q̄. sup̄ Bēsi. ad l̄am
c. n. h̄. t̄ cūerit ei sc̄i ex opinioe sapiēs d̄icit sine
vico sapiēti. imo expedire vt i materia opiabili dubia
mouen. nā sic br̄s aug. i. sup̄ s̄ n. d̄ Danicb. ecclie p̄
fictit̄ insurgēs hereses ad excutiēdū pigritiā. ita expe
dit i ecclia d̄ias eē opinioes eadē rōne Et q̄ p̄ne sc̄i
doctores opinē i p̄lio sacre scripture passib. nō mlti
dicta sc̄oz ignorās ignorat. nec puro icōmēdēs dicta i
fidelitū assumi i expositionē sacraz scripturaz t̄ confirmā
tione dubioz occurrētū nā br̄s aug. fac̄ sic. n. h̄. p̄f. an
p̄t. t̄ mlti alit̄s loc⁹. vbi assumit t̄ laudat d̄ca Licro
nis t̄ plarōis t̄ alior. Q̄ia ei q̄ s̄ fidē nō sūt s̄ assumere
i adutorū. t̄ sic ei verbo p̄sonat. ex. i. etbi. Et fortassis
vitas fidei posita ab ifidelit. ea q̄ dicit fidei p̄firmat. vt
dic̄ Aug⁹ n. d̄. cl. dei. c. n. t̄. q̄. d̄. doc. ep̄iana. b. aug. ad
ppositū dicit p̄bilo. S̄ q̄ forte fidei n̄e accōmōda dire
rit. nō solū formidāda nō sūt. s̄ ab eis tāq̄ iustis pos
sessorib. i vltis n̄m p̄dicāda. Et positō exemplo d̄ in
deis spoliātib. gyptios subdit Sic fecerat egyptian⁹
etoz suauissim⁹ t̄ martyri b̄tissim⁹ Lactanti⁹. Victorin⁹
p̄rat⁹ t̄ bylari⁹ Frustra q̄ Bur. postill. i eo redarguit
cū t̄ p̄met arilo. dicta aliq̄tēs adducit. In vi. arti
culo ei⁹ q̄stiois post verū. q̄uis apud Bur. factā p̄mēda
tione postillatorē ip̄e bur. vtupat i trib. p̄io dic̄ i po
stilla urōnal postponi d̄ca sc̄oz. t̄ sp̄al̄ sc̄i Thome.
cū d̄ca die igne charitatis eramiata t̄ natural̄ rōnis di
camine mltip̄t purgata. Ad h̄ dico q̄ Bur. i postill.
egrefer t̄ nō debuit. q̄ ip̄met sepe facere p̄uenit. In
plerisq̄ ei loc⁹ vt patebit i p̄cessu t̄ b̄m̄ ang. hiero. gre.
y. s̄. t̄ sc̄m̄ tho. quē ceteri gr̄adi p̄pedit postponit sine
rōne. q̄ i postillatorē. nō rep̄it. q̄ nulli sc̄i d̄ca rep̄o
bat. nisi ex maiori rōne t̄ aucto. ritate declinādū osidat.
Et sp̄al̄ hūc Bur. vt crime lese maiestaz ipugnat d̄ca
sc̄i Tho. q̄ p̄ferre vt dicit aug. gre. hiero. t̄ alior q̄st̄ ill
la nō sic illa sint igne charitatis eramiata. t̄ q̄st̄ illa sic
illa nō egeat retractōe Beat⁹ ei Aug. i exordio sue retra
ctatiōis dic̄ q̄ i mlti d̄ca p̄ctū si d̄erit. q̄ si h̄z p̄fias p̄
tes sapie. s̄. recte docēdū o. beat̄ saltē sc̄bas. s̄. modestie i
reuoacōo errata. Et eludid. q̄ ista sc̄m̄ sūt nō imitenf
me errātē. s̄ i meli p̄ficiētē. Modestū fuisse bur. sc̄m̄
Tho. b. ang. nō p̄ferre q̄st̄ oīa dicta sc̄i tho. sint p̄ma
va. q̄m̄ mltā d̄ca. b. ang. sūt hodie opiabilia. q̄ t̄ lib: os
suos sup̄ gen. ad l̄am reputat magi eē i q̄situos q̄ dif
finitiuos. Et q̄daz d̄ca ei⁹ ē nō retractata a moderna
schola cōter nō recipiūt. vt d̄ rōe itelligēdi opa ser die
rū t̄. Mō igit egreferat bur. si d̄ca. b. tho. nō vt q̄q̄
cipiāt. Sedo at̄ bur. notat postill q̄st̄ nō fuerit p̄fect⁹ in
p̄deomate hebraico. eo q̄ a puericia nō didit S̄ illa rō
nō v̄z. q̄ stat senē addidit p̄deoma q̄dēq̄ p̄fctē. Nec
bur. debuit ex eo notare postillatorē. s̄ ei gras agere q̄
ad exaltatiōē catho. fidei t̄ sacre scripture dilectione
tū ip̄dit studit vt intellectū lingue hebraice ēt adult⁹ asse
q̄ mereret. S̄ d̄ si rep̄hēsiōe ē. v̄eit. b. hiero s̄it culpan
d̄. q̄ absit. Tertio bur. cū pat postillatorē. q̄ sc̄ur⁹ ē
rab. Sa. poti⁹ q̄ alios hebreos eo poriores Rūdeo q̄
postillator nō seq̄ nec illū nec alios. nisi quātū rō t̄ fi
des admittit. imo hi q̄ Bur. p̄ferat rab. Sa. nō rep̄it
tur fidei p̄is fuisse t̄ rōm. nec scripturā clarus expo
nisse q̄ rab. Salo. vt patebit in locis suis.